

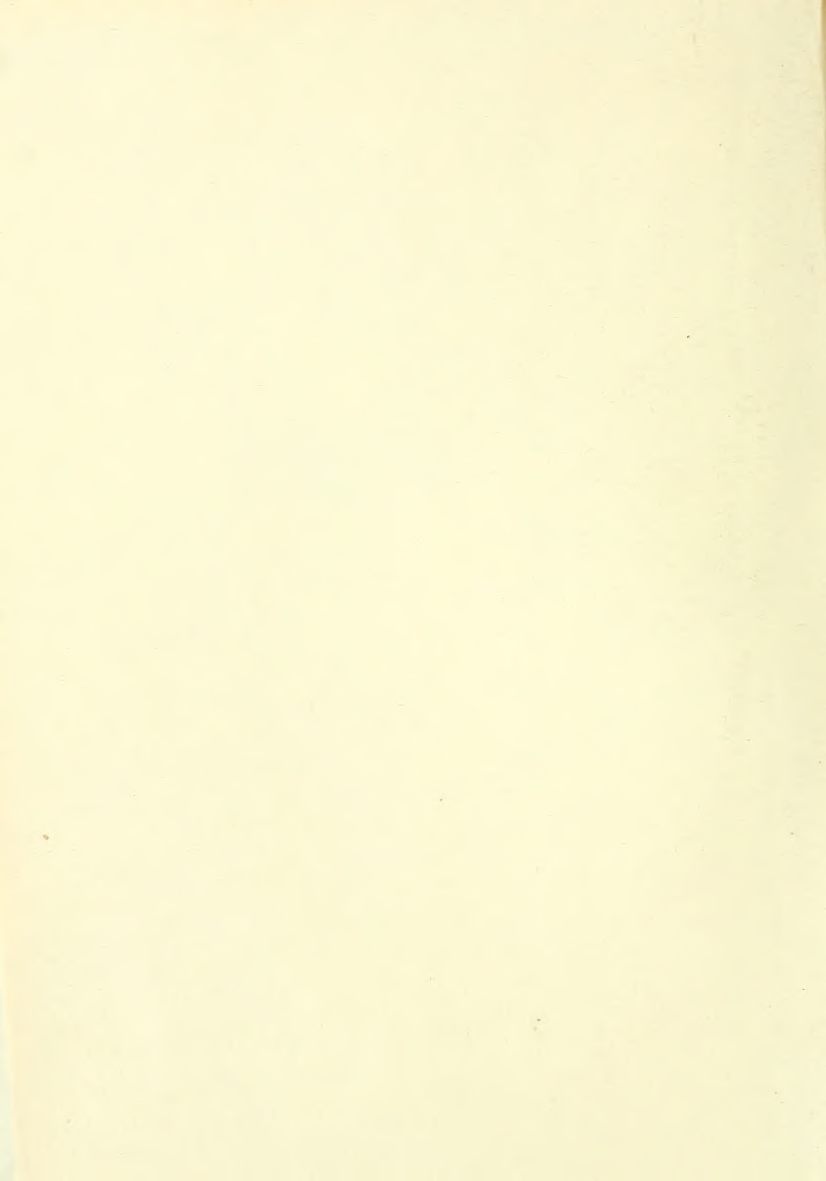
PG

5038

D85

1918

sv.3

28

SPISY VIKTORA DYKA

III.
MARNOSTI
1895-1901

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

M A R N O S T I

1895-1901

NAPSAL
VIKTOR DYK

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRÁZENA.

PG

5038

D85

1918

sv. 3

S L O V O Ú V O D E M .

První z básní tohoto svazku byla otištěna na jaře roku 1895; poslední roku 1901. Je to poesie mých studentských let, k nimž se ovzduším přimyká ještě rok po absolutoriu právnické fakulty. Základ knihy tvoří tři svazečky, samostatně vydané: „A porta inferi“ (1897, nákl. Grosmana a Svobody), „Síla života“ (1898, nákl. Moderní Revue) a „Marnosti“ (1900, nákl. Moderní Revue). Hledal jsem souhrnný titul pro tuto poesii mládí a rozhodl jsem se posléze po některém kolísání mezi „Silou života“ a „Marnostmi“ pro tyto.

Ozvěna výroku Kazatelova o marnosti nad marnost a trápení ducha a dvojsmysl, přejatý i pro knihu, jež předvádí i pocit marnosti i mnohou marnivost mládí, charakterisovala, jak se mi zdálo, přilehavěji celek nežli jasně ironický titul „Síla života“. Nového titulu hledati jsem nechtěl.

Reviduje zmíněné cykly, položil jsem si otázku, mohu-li co podstatného měnit na původním jejich rázu a zodpověděl jsem ji záporně. Jsem si vědom nevhod svého rozhodnutí; mnohé bych byl napsal dnes jinak, mnohého bych vůbec napsal. Ale takové retušování, třeba učinilo dílo autorovo líbivějším, je právě retušováním. Byť bych tím vyvolal kritiku a nikoli neoprávněnou, nechci

měnit rázu knih. Změny v textu byly tu a tam nutny pro chybu tiskovou nebo znamenají návrat k původnímu textu. Vrchol jejich je, že v kteréśi básni, původně otištěné v „Nivě“ doplnil jsem slohu, nedopatřením při přepisu vypuštěnou a v jiné škrtil slohu, jež obměňovala zbytečně předchozí.

Do knihy zařadil jsem řadu čísel otištěných v období jednotlivých knih a několik čísel, napsaných po „Marnostech“, ale tak či onak na „Marnosti“ navazujících. Některé z nich jsou zlomky projektovaných větších celků. Tak zlomky z básně „Venus Libitina“ byla také báseň „Dláždění deštěm se lesklo“ ze „Síly života“; ježto však už byla součástíou určitého dílka, ponechal jsem ji tak, kam jsem ji zařadil roku 1898. Podobně bylo s fragmentem „Českých písní“: básně z nich, svého času zařazené do knih, zůstávají tam. Vsunování básně do uzavřených cyklů nebylo možno bez radikální změny jejich rázu a u některých básní bylo by vůbec nemožné, aniž by celek celistvost ztratil. Všechny tři jmenované svazečky vykonaly jisté poslání, spolupracovaly na vývoji našeho básnictví — ať dobře, ať špatně. Dnes, více než po dvaceti letech nechci doplňky — jež ovšem nejsou doplňky ex post — knih původních prováděti rekonstrukci, jež by znamenala v jistém slova smyslu literárně-historické falsum. Tvoří oddíl zvláštní.

Mimo dnešní text „Marností“ zůstala ještě řada básní z cyklu „Venus Libitina“ i jiných; vzpomínám na báseň, v níž jsem kladl prvou svou knihu na hrob Bohdana Jelínka. Bůh ví, kde jsou; šel jsem vždy příliš rychle ku předu a nová práce kupila se tak, že nebylo ani času důkladně uvést do pořádku minulost. Nebýti spolupráce p. J. O. Novotného, těžko bych našel pokdy, abych doplnil knihy dodatky tak, že zachytily, zdá se mi aspoň tak, všechny rysy podstatné. Děkuji mu za tuto spolupráci.

Únor 1921.

VIKTOR DYK.

A P O R T A I N F E R I
1895-1897.

V ě n o v á n o
V I K T O R U S O U Č K O V I

Nemohu Vám (a nechci!) odepřít této dedikace. Byla doba, kdy šli jsme spolu, jediný trvalý příteli, kdy měli jsme spolu stejné stesky a stejné touhy. Mohu tedy zapomenouti na Vás nyní, kdy jste mrtev?!

Vidím Vás, věčný illusionisto, melancholický snílku, který nenáviděl jste přílišné moudrosti. Vidím Vás, Vaše touhy, Vaše smutky, Vaše slunce, Vaše noci, vidím Vás, jediný příteli, s tou Vaší touhou, omamovati se lkavými i slunečnými rytmy.

I ona cnost Vám nescházela: nechut dobráka ke zlu a ctihodný mrav. Ublížíval jste si raději, hledaje v tom svou aristokratičnost a hrdost. Bylo tak mnoho lítosti ve Vás, která marně chtěla býti tvrdou, starý můj příteli, který jste musil zemřít.

Nepochopoval jste dosti dobře dnešku i oné pekelné touhy dělati vtipy, vtipy stůj co stůj, touhy býti duchaplným a raffinovaným. Doby, kdy autoři byli „docti“, rovni starým alexandrinským, kdy však nebyli básníky... Doby, kdy býti statečným znamenalo býti jiné, protože jsou jiní.

A tak, bludný tulák, hledající ve světě zbytek svého Já, kterého jste nenalezal, naplněn jste byl tesklivou bázni života. Nalézaje různé chiméry, které se zvaly: muži a ženy, zkoumal jste magnetismus duší... Ale nebylo v nich toho, co jste hledal. A tak rostl onen černý květ, hořký, smuteční květ na polích Vašich.

Nuže, Vám, illusionisto, věnuji tuto knihu, kterou můžete přijati. Je to jediný můj dar. Snad mnoho Vás zarazí — ale býváme už překvapováni. Vzpomenete na dobu, kdy žili jsme spolu... A vytknete...

Ale ne. Vy jste mrtev. Nevzpomenete. Nevytknete. Vytknou to jiní. Rozšafní lidé. A já je budu poslouchati, zvědavý a sarkastický, uvažuje, co byste jim řekl Vy, který jste mrtev...

Co byste řekl Vy, můj příteli?!

Menší Město Pražské, dne 27. března 1897.

A PORTA INFERI

P Í S E Ň P O D Z I M N Í

Táhněte nebem, mračna,
z vás každé bouři věšť!
Má duše po ní lačna,
chci vítr, chlad a dešť!

Až bude vítr váti,
pak vyjdu sobě rád...
Chci s ním se prudce rváti,
vždyť šťasten jsem a mlád!

Chci metelici snésti,
neb máj svůj v duši mám.
Chci bouřné lásky štěstí!
Chci sladký slávy klam!

Táhněte, šedá mračna,
věšť každé bouři z vás...
Má duše po ní lačna,
— je mládí mého vzkaz! —

Chci posměch hloupé láje,
chci pustý boje ryk!
Nechť kolem mlha, tma je,
já na všecko si zvyk'!

Chci — pokud zbytek síly,
ten větru prudký hvízd!
A potom v smrti chvíli,
jak svátý spadnout list.

O T Á Z K Y

Já k svému duchu kdysi děl:

„Co toužil bys a co bys chtěl?“

„Řešiti temné problémy,

záhady všechny na zemi!“

Já k svému citu kdysi děl:

„Co toužil bys a co bys chtěl?“

„Jmout všecku lásku v objetí

a všecku krásu vypěti!“

„A co chce tělo počítí?“

To dělo: „Já chci zemřítí!“

TRIUMF

(S)

Až budu jednou zvat
a potáhne kol stín!
A padat, padat, padat
do hlubin!

Má duše volně vzletí
daleko nad světy.
Věčnost jí bude zněti
v ústrety.

Vrátí se dum mých příval,
sny moje — vyhnanci
I ta, již rád jsem zpíval
romanci.

Vše procítím zas čistě,
svých vášní hárání,
vlas uvidím tam jistě
havraní.

Tvář uzřím (usmívavou)
za světů hučení.
Potáhne zas mou hlavou
nadšení.

Cos zalká. Vání chladné,
tajemný táhne stín.
Oh, až má duše padne
do hlubin!

K D O T E B E , D R A H Á , J E D N O U D O T K N E S E

A slova na rtech dosud vázla mi,
když duší táhly city intimní.
Jsem kraj, jenž věnčen věčně mlhami,
kraj zamklý, a šerý, podzimní!

A podivný mnou pocit otřese,
jenž na věky mne nutí mlčeti.
Kdo tebe, drahá, jednou dotkne se,
i moji duši spolu znesvěť.

Vím, přijde den, kdy zhyne Ninive,
neb nebude dbát hrozeb Jonáše!
Když město zdrtí nebe hněvivé,
my uprchneme v horské salaše!

A na rtech hrdých slova vázla mi.
Svým vítězstvím se nemáš spíjeti!
Jsem horský kraj, jenž věnčen mlhami,
kraj podzimní, jenž umí mlčeti!

Ž L U T Á R Ů Ž E

Vím, stmívá se, vím, obzor se mi úží...
Nic nechci již, jen onu žlutou růži!

Z ní přísný chlad tak zádumčivě padá...
S vším vezme za vděk moje duše ráda!

Kdys chtěl jsem nach, jenž krvácí a plane...
Jsem klidný již, necht' cokoliv se stane!

Můj duch je mdlý. A obzor můj se úží...
Vid', ty mi dáš tu chladnou, žlutou růži!

D R A M A

Jde vždycky se mnou do hloubky a výše...
Jde zasmušená, bleďá, jde tak tiše!

A když ji uzřím němý, polekaný,
na jasném těle bolestné jsou rány!

Proč se mnou jde? Já vzpínám se jí s vzdorem
A ona dál jde — ránu v těle chorém!

Oh, prchnouti jí! Kdy se jí však zbavím?!
A hledí na mne zrakem vyčítavým!

A prchám y hloubku — prchám v dálné výše...
Jde v mojích stopách zamlkle a tiše!

A nenávisti cítím, vzdoru muku...
A zřít, jak přece podává mi ruku! ...

P I A N I S S I M O

Stín domů dlouze na zem pad'!
Dívá se měsíc do zahrad...

A jako sněžná lavina,
leskne se vodní hladina!

Řek zasmušilém na kraji
vrby jen sebou kývají.

Pojď, duše moje, tiše jen!
Kraj čeličkůj je zasněžen!

Na lásku, zlobu, cnost a hřích,
ten drobný, stálý padá sníh!

Pojď, duše, v dálky toužící,
pojď k bělostnému měsíci!

Pojď tiše, zvolna, výš' a výš'!
Tam nádherná je, čistá říš'!

Pojď, nikdo nás teď nestřeží!
-- Sníh stopy naše zasněží! --

Z A N I K N U V Š Í R E F R A I N

V duši zní mi zádumčivý refrain.

Zřím, jak střechy mdle se lesknou v dešti. —

Dávný refrain. Text je zapomenut.

Nevím, proč déšť dál a dál tak padá! —

Nevím: Jedno na mysli jen tane..

Vášnivý a nenávistný refrain.

Hymnus povstalců za omámné noci.

Perspektivy požárů a bojišť.

Hymnus těch, již pevně kráčí k cíli!

Perspektiva soudů, želez, bastill!

Hymnus těch, již příliš milovali!

Zhnusený a zlomyslný refrain...

Hledám slova k dozněvší již písni.

Venku prší, střechy mdle se lesknou! —

T A V Á Š E Ň D O H Ř M Ě L A

Ta vášeň dohřměla, ta touha povadla!
Jsou v pustém sále tom rozbita zrcadla...

Už těžko nyní říc', kdo ruku na ně zved'!
Žár plál v nich mladých těl, lesk skvostných toalet!

A zmizel orchestr, jenž tóny bouřné hrál...
Vzal každý nástroj svůj a kráčel o dům dál.

Žert, smích ten dávno zmlk', v tmách sténá nyní sál!
a v smutnou náhraďu jen vítr v okna vál!

Kdy vzplanou lustry zas, v tón hudby, v šum a chvat?
Kdy touha zahárá a vášní budu jat?!

Má duše pustý sál, neb touha povadla!
Květ leží pošlapán... Rozbita zrcadla!

LÍTOST

Taková lítost!

Vzal jsem ty verše — náhodou jen.
(Doma je nudno — a nudno jít ven,
ulice blátivé, krásky jsou všední,
zábavy povrchní, horší den ke dni.
Co činit? Čísti? Snad banální tlach?
Verše tu ležely — a na nich prach.)

Vzal jsem je do ruky, četl je, čet'!
Můj Bože! Duší to počíná chvět:
radost a smutek a únavy tíž,
láska a nenávist — bylo to již!
a zhořklé hodiny — byly tu již!
Všechno, co cítím teď — bylo tu již!

A lítost palčivá srdce mé jala,
chvíli, jež bolela, chvíli, jež hřála,
že já jsem nepronik' hlouběji, hloub'! —
Kdybych byl v hloubku šel, do výše stoup' —
Teď pozdě litovat — bylo tu již!
Zhořk' jsem a zevšedněl — jaká to tíž!

A já jsem vycítil: Půjdu zas dál!
Budu se smáti — i dřív' jsem se smál;
všechno se zhnusí mi. (Bylo tu již!)
Marná je reakce — však ty to víš!

Cit svůj jsem promarnil, rozum můj svad',
nároky zvýšeny — silou jsem pad'!
A mlhy života horší den ke dni...
Zoufalé mlhy ty! Šeré a všední!
— Taková tíž! —

H U D B A

Jsem předrážděn... A hlava bolí!
Vzduch horkou tvář mou ovívá...
Nechť zahledím se na cokoli,
tvá tvář se z toho usmívá!

A pak... Ten pohled těžko snéstí,
svým zhořklým smutkem zamrazí!
Cos neurčitě zašelestí,
a vím, co v dál to odchází!

P O H Á D K A

Jdou udušené sny, zkrocené záchvaty;
jdou lesklé vidiny, jež nikdy nejatý . . .

A bledé tolik jsou, jak mor by na ně dých'.
jak dole mrtvoly v jezerech zelených.

Tam na dně hníjí teď — a zhyzděná jich líc . . .
My mnoho cítili a neřekli jsme nic. —

Až bude smutno nám, tam k jezeru jen pojd',
my tiše sedneme a odvážeme loď.

(A divno bude nám po vodách těchto plout!)
Pochodně dohasly, a nelze dohlednout

jen v svitu měsíce, jenž čistý, nejatý,
na lesklé vidiny, zkrocené záchvaty. - -

M Ů J R Y T Í Ř I

(F. B.)

Můj rytíři, můj rytíři, proč zradil jste mne dnes?!
Já jel jsem sám, a neci tmám už dávno podleh' les.

Můj rytíři, můj rytíři, kam poděl se Váš štít?
Hle, zbujný dav, co divých hlav — proč oř můj zvolna
lít'?!
lít'?!

Proč raněn kles' ? Ten smutný les! Oh, boje vír a jek.
U konce seč, mně vypad' meč, dav v zajetí mne vlek'.

Můj rytíři, můj rytíři, kdo v pomoc přichvátá?!
Jsem spoután již, oh, jaká tíž, a vržen do bláta!

A chechtot zněl mi do duše, a nepřátel mých ples.
Můj rytíři, můj rytíři, proč zradil jste mne dnes?!

Proč chvějete se, rytíři, proč klopíte svůj zrak?!
A já jsem tolik miloval a já jsem věřil tak!

Mně odpovězte, rytíři, zda klam to byl a lež:
Já v zakuklení viděl Vás v jich řadě státi též!

Nuž odpovězte rytíři! Či do dálky jste prch'?!
Oh, já už neměl tolik sil, bych masku Vaši strh'!

N Á L A D A P O L A B Í

Vypráhlá cesta, tak horký je vzduch,
omamný, dusivý, úlisný vzduch...
vypráhlá cesta a změkklý vše prach,
 bílý, tak našedle bílý.

V daleko táhne se zrající klas,
po polích rozprostřen zrající klas,
všechno je moře, v němž tone tvůj zrak.
 a zříš jen pole.

Bzučení mušek v uši ti zní,
jak dech to lehounko osením hne...
Skřivan... Cos vylétlo: koroptví dav.
 Dál slyšet cvrčky.

Vypráhlý vzduch, ah, zrající klas,
jdeš, obzor zatopil houpavý klas,
nemyslíš, necítíš, a je ti mdle.
 Mdle a tak mrtvo. —

V Z K Ř I K N O U T !

V tom vzduchu k zalknutí co může velkého vzniknout?!
Neschopnost k odporu? Nelze mi do prázdna vzkřiknout?

Bojím se ozvěny?! Povadla všechna mi síla?!
Kdos vzadu směje se? Jiný mu laje a spílá?!

Ne, odpor v duši je, sílu mou do prachu vláčí!
Cos z vás mi v nitro mé zapadlo, umdlení spáčí!

Oh! Síla! Marno vše... Kdo mi tu do duše vlije?
Plány mé? Zničeny! Myslím si, dávno vše hnije...

Hesla jsem neschopen, síly, jež bouří, kdy vznikne.
Kdo přijde, vítězný, a do tmy slavné mi vzkřikne?!

LITANIE K PANNĚ MARIÍ

Už před Tebou já, Panno, nepokleknu!
Před oltářem Tvým klečí mnoho padlých!
Už před Tebou já, Panno, nepokleknu!

Už nebudu Ti hymnus, Panno, pěti.
Hleď, pějí jiní! Příliš zhořk' jsem na to.
Už nebudu Ti hymnus, Panno, pěti.

A nemohu Tě, Panno, milovati!
A nemiluji — protože jsi ženou...
Už nemohu Tě, Panno, milovati!

Víš, moje duše zhořkla zlobou příliš,
víš, příliš dusný vzduch jsem dýchal v žití.
Víš, moje duše zhořkla zlobou příliš!

A mnoho bylo těch, jež klamaly mne!
A mnoho lhaly, v mnohém byly podlé.
A mnoho bylo těch, jež klamaly mne!

Nuž, směj se, Panno, která triumfuješ!
Prohnilé davy před Tebou se válí!
Nuž, směj se, Panno, která triumfuješ!

Ty směj se, čistá, něžná, krásná Panno,
jsem osamělý, neklaně se Tobě.

Ty směj se, čistá, něžná, krásná, Panno!

Přes příliš lží! Jsem v hloubi duše zjitřen.

A hnus a nechut k všemu v duši vstává!

Přespříliš lží! Jsem v hloubi duše zjitřen!

Před Tebou, Panno, dnes už nepokleknou.

Tu bídnou chátro! Triumfuj jen, měj ji,

a nech mi hrdou, čestnou osamělost!

Neb nesmím už teď, Panno, milovati!

K R A J I N A D U Š E

— Mlčí les! —

Strom, sporé větve na hlavě,
kývá se, zvedá zdlouhavě,
ach, zdlouhavě...

Na zemi vyschlé jehličí.
Vyprchlé vůně — kdo ví, či,
vyprchlé dávno, dávno kdes.

-- Mlčí les! --

Stezka je pustá... Neláká
pustá ta skrýš ni pytláka'
— ni pytláka! —

Noha se sklouže v jehličí,
a v písku stopy — kdo ví či...
Kdos šel tu dávno, ... včera... dnes?!

— Mlčí les! —

V Ý B U C H

A duše tvoje vztekem nechvěje se,
ty nevmeteš jim hroznou kletbu v tvář?!
A pustý orkán vším tím nezatřese,
a vyhlanou jim nesmete v prach zář?!

A ty jsi neslyšel, jak banálnosti chválí,
a ty jsi neviděl, jak hloupost vítězí?!
A ty jsi netušil, že přiblblé se smáli.
a necítil's jich hrubost bez mezí?!

Ta hrozná nenávist a vášnivá ta zloba,
ta nezachvěla posud duší tvou?!
Tys necítil, jak malichernou doba,
a nechvěl jsi se vášní ničivou?!

Šel's klidně kol, a v stopách cizích chodil,
jak mušek sbor vždy lampu obléhá?!
Oh, nízkost, všednost — to tvůj celý podíl!
Ode mne odstup, nejsi poeta!

POSLEDNÍ SVĚTLA

Poslední dohlasla v daleku světla.
(Rdousila všechno ta mlhavá noc...)

Dozněly nervósní kroky již chodců...
Plíživé kočky jen slyšet lze teď...

Po střechách vinou se. Zoufalý koncert!
Spustily v sboru a v dálku to zní.

Do temnot zmrtnělých nesvítí měsíc.
(Svítí-li, příliš je zsinálý, bled.)

Slyšeti hovořit dumavé stíny...
Nevíš, co mluví teď k sobě to zas?

Pláně jsou ztemnělé, příšerné hvozdy..
(Eh, všechno pohltila chladivá noc!)

Kde světlo za dávna v duši tvé plálo,
nemůžeš, ubohý, určitě říci!

M Ů J S O U V E R A I N E !

Můj souveraine! Mramorově chladný,
před trůn tvůj pyšný vasal pokleká.
Chceš dělit měsíc nudné zase na dny?
Avaři diví táhnou z daleka.

A hrady moje všechny obležené,
vsi spáleny, a výše stoupá dým!
Proč nepošleš sem voj svůj, souveraine?!
Proč nepokyneš věrným sluhám svým?!

Či tak už tvoje podryta je Říše?
Na hlavu tvou korunu papež klad'!
Smrt pošli sem, ten lancknecht chodí tiše,
a osvobodí obležený hrad.

A zase vzkvetou nivy popleněné!
Jak ty, pak budu mramorový chlad...
Mně mdlo a úzko nyní, souveraine,
a příliš dlouho obležen je hrad!

O B L A K A

Oblaka, smutná oblaka!
Táhnete tupě, lenivě!
— Jak mdlá je noha žebráka,
když kráčel dlouho po nivě! --

Zřely jste daleké prostory,
svěží a růžové obzory,
a květy, ještě plné sil . . .

Zřely jste vášní plameny.
Teď zhnuseny a znaveny
táhnete v nekonečný cíl!

Oblaka, smutná oblaka!
Táhnete tupě, lenivě . . .
Jak mdlá je noha žebráka,
když kráčel dlouho po nivě!

Z Á P A D S L U N C E L É T A P Á N Ě . . .

To bude zvláštní západ slunce . . .
Do šerého pokoje padati budou
zlomené, melancholické, vyčítavé paprsky.
A bude v pokoji přítmí . . .
dušivé, omamně bude horko,
tak mdlo, tak mdlo . . .

Tak slunce bude zapadat . . .
Nevím, neznám dne, kdy to bude.
Vím, budu ležet s rozpáleným čelem
na lůžku příliš umdlen, rozhořčen
dlouhými, příliš dlouhými hodinami,
banálními, výsměšnými slovy
těch, kteří řeknou, že ještě není západ.

Tak slunce bude zapadat . . .
Ulicí hrčeti budou vozy,
v pokoji povstane zvláštní šumot,
tajemný, u lože umírajícího.
Nápěvy, které nikdy nevypěji,
smuteční, zlobné, vášnivé nápěvy,
ty budou doznívat zvolna, zvolna,

•

jak kámen hozený na hladinu řeky,
kruhy a kruhy... Vždy větší a větší.

A potom ticho...

To bude zvláštní západ slunce...

SONET O SMUTNÉM RÁNU

To bylo hořké ráno, jež ve slzách se stápí.
Na tvář svou k smrti bledou jsem přitisk' černou kápí!

Má hlava byla těžká od nepřišedších snů.
Ta bledá bázeň se mnou, nechť kamkoliv se hnu.
Ta bázeň příštích nocí — eh, zasmušilé ráno!

Vše nejisto, vše bloudí... Ah, ještě nedospáno?!
Jsem unaven a líný — mé oči přivřeny...
A kolem holé stěny — je všechno pochováno! —
odešli dlouhou řadou Pyladi, Helény.

Ač nové touhy nemám, přec krčím rameny
nad včerejšími sny, jež chytře ztajeny;
ač nové touhy nemám — a zrak se v prázdno stápí...

A déšť mi v oči padá — blíž přitisknouti kápí! --
To za šedého rána, jež nebe slzou skrápí!

B E Z E S N Ě N O C I

Bezesných nocí tíže olověná
na víčka padla, oči zkrvavěla.
Vše v mlhách, směsi: Sláva, život, žena.
A na konec jsou příliš vlhká čela.

Sem tam se válím... Trochu vzpomínání?!
Je všechno marno: Pevný bod mi schází.
Ah, klid kdy dotkne konečně se skrání?!
On vždycky jde -- a nikdy nepřichází.

Svit dumavý... A sotva vidím ještě...
Opuchlá víčka, oči; oči bolí.
Na okno padá zvolna příval deště,
ze skály duše kámen zas se drolí.

Pak zase úder... Vítr kvílí trochu...
Děšť... Zase děšť... Ah, krása, život, žena...
— Teď stačí tobě, dobrácký můj hochu.
bezesných nocí tíže olověná...

STÍN DÁVNÉ DOBY

Stín dávné doby v duši mojí vstává.
A svoji ruku ku výstraze zdvih'...
Mne každé slovo raní do krvava
a uráží mne frivolní Váš smích.

Vzpomínek starých průvod šel, mne tísnil...
(Slavnostní průvod, vzadu pepíci!)
Vše zhnuseno, a všechno jsem už vysnil,
a všechny zahrál tóny kvílící...

Na dávný výlet, na mech dálných lesů,
na slova, v nichž vřel dávné lásky klam.
teď v době mlhy, ocínu a vřesu
já roztržitě sobě vzpomínám!

A dávný obraz v duši mojí vstává.
Kdos svoji ruku ku výstraze zdvih'...
A tupě jdu, kde nikdo nevyčkává,
a maně slyším frivolní ten smích.

Š L A D U Š E M O J E

Ta nebesa jak dnes jsou zatažena!
Co prohání se černavých tam chmur!
Šla moje duše, Maří Magdalena,
do Canossy, kde papeže byl dvůr.

Tři noci bosa stála na nádvoří,
co mrazný padal k dálným pláním dech
Kdy tváře její horkým studem hoří,
sníh na kajicné roucho její leh'!

A kněží přísní v načernalé kápi
se smáli jí, jak zřeli ji tam stát
A její slzy sníh ten chladný skrání.
a on je rázem všecek rozehřát.

A nikdo nedí slova rozhřešení
za hříchy její, neřest zašlých dnů,
za úzkost, bláto dávných okamžení,
za nedávné lži, za ničemnost snů!

A nebesa jsou celá zatažena!
Co prohání se černavých tam chmur!
Šla moje duše, Maří Magdalena...
V Canosse klečí, papežuv kde dvůr...

K R I S E

To byla hrozná mdloba taková,
v níž myslit moje duše ustala!
Chvíle, jež dýše vůní hřbitova,
chvíle tak bezvědomě zoufalá!

Mé nervy byly příliš napiaty.
Zda praskla struna? Hra je dohrána.
Jsou šílenství to první záchvaty?
Má duše opita a uspána!

(Pes svázaný, jenž nemůže se hnout,
a umdlen klesá k zemi bez moci...)
Kam nyní může loď mé duše plout,
tím mořem, jež se táhne do noci?!

Nemožno mluvit. Mdloba taková!
Já nemám duše. Ona skonala!
Chvíle, jež dýše vůní hřbitova,
chvíle tak šílená a zoufalá!

BYLO TO TAKTO:

Bylo to takto: plný šel jsem dum,
a zas mne jitřil bol ten vrchovatý.
Jak otvíral bych dvěře v jiný dům
a cizích dvorů jak bych kráčel vraty!

A krok můj mdlý (ah, mdlý a nesmělý!)
Vše neznámo, kde jsem a kam se bráti.
Ty známé tváře v dálce zmizely.
A neznámých se bojím nyní ptáti.

A otravuje všechno obava.
Ah, zde už konec?! Jaká jiná cesta?!
Hle, černý prapor s věže zavlává!
Kam přišel jsem?! Jsem u věčného města?!

Bylo to takto: plný šel jsem dum
a bol mne jitřil, hořký, vrchovatý.
Jak otvíral bych dvěře v jiný dům
a cizích dvorů jak bych kráčel vraty!

IMPROVISACE NA MOTIV Z POHÁDKY

Ten rytíř jel na oři cestou dlouhou. —
(Byl synem krále, Honzou — a co dál?)
Obzory dálné modraly se touhou,
Naděje vítr do tváře mu vál!

A všechny tóny v kvilu svém moh' nahrát.
Jablka zlatá trhat v dálku jel.
(Do čarovných a netušených zahrad!)
A sedm let se domů nevracel.

A přišel k cíli na zroseném koni.
— Hle, stíny temné, v prostřed jablek jas! —
Utrhne první — náhle cosi zvoní!
Utrhne druhé — zvuk ten zazní zas!

A čaroděj tu, žezlem svým kyne.
A rytíř mdlý a unaven je vším.
On zkameněl — zří v kraje nehostinné.
(Byl hloupým Honzou, princem, bůh ví kým...)

Z A P O M E N U T Á S T R Á Ž

V úvalu teskném, v temném tom lese.
(To staré rejdiště příšer už znáš!)
Nad stanem tichým listí se třese.
Tam zapomenutá stojí ta stráž.

Do dálky hledí se skloněnou hlavou..
„Kdo tu“ se táže zas a zas.
Všechno je ticho. Píseň svou hravou
zpívá si lenivý, lhostejný čas.

Zmizely v dálce příbuzné voje.
Mrtví jsou... Padli... Ty klidu si važ!
V pralese tichém, vzdáleném boje,
teď zapomenutá civí tam stráž.

Všechno ji raní, všechno ji tísní
a bratři její — ti pohřbeni kdes.
Zahořklou, bolnou, chechtavou písni
do taktu zpívá mdlé stráži té les.

BALLADA Z ROKU 1896
NA LÁTKU CTIHODNĚ STAROU

(Jar. Hilbertovi)

Jsme všichni lidé křehcí.
Však odpuštění nechci!

Ovšem, jste rozumná, zbožná,
cnostná i skromná; nu, možná.
— Kdo se to chechtá tak z šera?! —
Eh, jak to bylo jen včera?

Jsme všichni lidé křehcí.
A ublížit Vám nechci!

My šli jsme samotni spolu.
— Dejte ten závoj dolů! —
Těch slov, v nichž žár tak sálá!
A vy jste poslouchala...

Jsme všichni lidé křehcí.
A dvakrát mluvit nechci!

Cnost velká, cudná má panno!
Ctím vás a zbožňuji, ano!
— Snad nyní mrazivo, chladno...
To se však přihodí snadno!

Jsme všichni lidé křehcí...
A pochybovat nechci!

Ah! Pak ta historka šerá.
Jak dále bylo to včera?
Vy, z jeho — kdo to jen věří! —
jste večer vyšla dveří.

Byl přítel můj. Jsme křehcí.
A urážet ho nechci!

Jen jedno řek' jsem slovo.
(Neslušné, přiznávám, slovo!)
Víte, co spadnuvší modla?
Eh, časem i cnost je podlá!

Jsme všichni lidé křehcí.
Já odpuštění nechci!

Nyní jsme hotovi... Skoro!
Snad ještě leccos je choro...
— Byla jste cudná a zbožná,
a já Vás urazil, možná! —

— Jsme už tak někdy křehcí:
Však odpuštění nechci!

N Á L A D A

(J. J. D r o b n é m u)

Na prsou kámen navalený leží.
A při tom se tak hrozně těžce dýchá!
Vzpomínek řada v závod kamsi běží.
Jdu v dumy vnořen, jdu tak zticha, zticha!

O dávných dumách dumám nyní znova.
Štesk zašlých chvil zas k nové vstává vzpouře.
To k zalknutí vzduch, v němž smrt kosu ková,
— karbolu zápach, dýmu, dehtu, kouře...

A je mi chladno... Vlhké moje tělo
se chvěje mrazem... nežli v posled skoná!
— Což moje prsa roztrhat to chtělo?! —
Ach, touha kdysi hýřivá a vonná...

Zřím tupě teď, jak tramvay kolem jede,
kočár se mihne, chodců dav se smíchá...
Grimassy, tváře, všechno příliš šedé!
Jak se to mate... kací... zticha.. zticha!

S C É N A

Znaveným krokem líně se běže...

Duše bys na něm nepostřeh'...

S výrazem tupým zoufalé zvěře
v ulicích prázdných, po vlnách střech!

Strašidlo jakés blízko se tají.

To lační, žízní, nuž, ať se nají.

Jde krajem propasti... Jak, kdyby spad'?!

Strašidlo táhne ho, mezera užší.

Všechno se zaleklo, pomřelo v duši,

a ta se rozběhla do širých lad...

Jen tělo dál se zoufale běže.

Hledá svou duši v obzorech.

S výrazem tupým zoufalé zvěře
míhá se po kraji vysokých střech.

DELIKÁTNÍ MOTIV

(L. K. H o f m a n o v i)

To dávno, dávno již. A bych neplýtvat slovy
těmito řádky vypovím vše zcela:

Já holubici vyslal z archy Noemovy
a ta se dlouho, dlouho nevracela...

Děšt zatím trval — ni mžik neustává,
a hladina vod nikdy neopadá...

A mně se zdálo, archa kolebavá
že v nebesa až pozvolna se vkrádá!

Tam, kam se nesmí lidskou nohou jíti,
kam hříšným údům cesta zakleta je...

Děšt trval dál a slunce nezasvítí
a duhy barvou nebe nezahraje...

To dávno, dávno již. A bych neplýtvat slovy
těmito řádky vypovím vše zcela:

Já holubici vyslal z archy Noemovy
a ta se dlouho, dlouho nevracela!

2 1. X. 1 8 9 6

Veliký sál, jenž naplněn kouřem.
Přípitky, proslovy... a hudba vpadá!
Zpěvačka, příliš hrozná deklamace,
— ohromný, hřímavý potlesk.

Všechno již odchází. Opilý sbor
na cestu bručí si vyčichlým hlasem,
národní písničky zaslechneš refrain,
zmlkají poslední kroky... .

V kavárně blbečků zmatené řeči...
Pozvolna začíná ráno již svítat.
V ulici vyjdete... Řev zaleh' v dálku.

Unaven kráčíš... a všechno se smísí;
veliká, zmatená, nestvůrná skvrna,
nejasná, pitomá, hloupoučká skvrna.

Teď chvíle právě trochu požvatlati:
o tom, co vtipné, o tom, co se hodí.
Ten obraz sice na kouzlu už tratí,
však promluví přec o vzdálené lodi.

Včerejší úsměv schlad' tam v nudu dnešní
a po palubě tančí osamění.
Teď přijdou ještě dnové bezútěšní
a potom jedno hrozné okamžení.

Stožár je zlomen, — cosi ještě výská.
Lodníci spí — v posled vidí zemi.
Kapitán hledí teskně na skaliska
a složil ruce zamlklý a němý.

V přístavu loď ta nenalezla místa,
v ponuré plachty roztrhány výši.
Na cestu slední koráb už se chystá,
a rozumné jej opouštějí myši...

J D E M'

Jdem' úvalem: náš krok tak volný je.
To pochmurná dnes poslední je cesta.
A pozvolna se vlekou rafije.
Eh, vidíš brachu: takhle Pán Bůh trestá.

Eh, vidíš hochu: všechno prý jak sen!
Jsi pouhá třtina — ničím tvoje pýcha!
Jdeš v černém hávu — je to hořký den.
Cos tupě duní — duše tvá však tichá.

A nezbouří se vašeň plamenná!
Jdem' úvalem, kde trní jenom pne se.
Tvé duše půl, ta v rakvi zavřena,
a druhá rakev ke hřbitovu nese.

M E D I T A C E

Ten obraz nyní duše moje sní,
— on tíhou svojí do ní zarývá se !
Je léto — noc je — chvíle půlnoční.
Zem' leží ticha v tmavé svojí kráse.

Obrysy temné vidět nyní jen,
co netopýr tu přelét' lehce, tiše.
— Ten ještě jímá duši moji sen:
ty slyšíš, kterak zvolna země dýše.

A všechno skryto v městech vzdálených.
Ti jedni spí, ti druzí v krčmách pijí.
A frivolní zní do ulice smích...
Eh, celkem jedno. Všichni dobře žijí.

Zem' dýchá zvolna... Všechno temné je.
A zoufalec se na vše rozpomene!
Hle, lehl sobě znaven v koleje.
A vlak se blíží, — oči rozpálené!

S M U T E Č N Í V E R Š E

Oh, nechal jít mne pustou ulicí,
tak samotného, se sklopenou hlavou!
A dýchat zvolna mlhu sirtící,
a náladou se spíjet umíravou...

Jít smutnou cestou, kde se zvedá strach,
kdy pozdní večer závoj přes zem stáhl.
A samotného sedět v kavárnách,
ah, s a m o t n é h o. kdy jsem touhou práhl!

A teprve teď, kdy jsem počal psát,
zří na mne — ironie zosobněná.
Co píše, slova mění v šer a chlad,
a dívá se mi s chechtem přes ramena.

NA MELODII NEZNÁNÉ PÍSNĚ

Ty tony duši rozrývají maně,
a pohádka to promrskaná dost.
— Já o jedné jen sníval karavaně,
a na poušti se bělá její kost —!

Je vzdálena, cest nikdo nepoví mi.
Jen písek zříš, když hledíš do dáli!
A slunce líbá rety žíznivými
ty, kteří kostrou nyní zůstali...

A při rozmarném paprsků těch tanci
teď vzpomínám, co žilo v kostrách těch.
Jich táhlou vzpomínám já na romanci,
jich hořký smích a galantní jich vzdech.

Ty tony duši rozrývají maně,
a pohádka to promrskaná dost.
— Já o jedné jen sníval karavaně,
a na poušti se bělá její kost —!

IRONICKÁ BALLADY.

(Ještě L. K. Hofmanovi)

Jel rytíř v těžkém brnění.
A nevěřil slunci, které svítalo,
ni síle, již cítil v paži své,
ni komoni, jenž cválal vesele,
— nevěřil nikomu!

A rytíř jel jak v těžkých m'hách.
Nevěřil kříži, který heslem měl,
nevěřil panoši, jenž ho provázel,
nevěřil dámě, jejíž nosil znak,
nevěřil nikomu!

A rytíř jel — a mlhy padaly!
Hvězdy se čistily, měsíc svítal bled,
— večer byl! —
a komoň klusal smutnou pustinou.
A rytíř nevěřil!

A potom zmizel . . . zmizel daleko.
Jel jako ve snu — mlhy padaly!
A propast zela před ním hluboká,
a když se kácel do té hloubi střemhlav,
ni *té* nevěřil!

SENTIMENTÁLNÍ BALLADA

I on ví: v království předků to kdesi,
uprostřed lesů, hor stojí ten hrad.
Není tam příšery, která tak děsí...
A kdo tam pronikne, umí se smát!

Smáti se do oblak, která tam čistá!
Smáti se v komnatách, kde bol vždy ztich'!
Smáti se všemu, co vzrůstí se chystá!
Děťinský, veselý, volný ten smích!

To on ví. V paláci trvá však dále
uprostřed hladkých svých dvořanů řad.
Království spravuje k Boží si chvále.
Moudrý je, slavný je — nezná se smát!

A kdyby odešel, v nový cíl věře,
ví, hrad ten zaklel by démon mu pryč...
Devíti zámky by zavřel mu dvěře,
do řeky hodil by železný klíč!

JDU ŘÍŠÍ STRNULOU

Jdu říší strnulou, a všechno přísně mlčí.

Až v 'dálné obzory je všude bílý sníh.

V něm stopy krotkých psů i dravé drápy vlčí
a lebky toužící po pyšných korouhvích.

A meče rezaví, skvost zahozený vzdychá,

a hesel bitevních zní travestie zlá.

A těla hnijí teď, jak hloupá lidská pýcha.

Vítěze vojska všechno ovládla.

On zavlek' zajaté, ved' spouštěcím je mostem,

a věže v byt jim dal, kde temnoty je říš.

On nyní hoduje při pitce s bujným hostem,

smích, zpěvy rozmarné až sem zní z dálky, slyš!

A večer přišel již a strnulost ta drtí.

Sníh padá na lada, a hrad ten dále zve.

Jek poslyš vítězný, a pustý výskot Smrti

v tom kraji mlčícím, kde klesly korouhve!

N A N E D O P S A N É D R A M A

Teď možno zpívat, trhat sobě kvítí.
Teď všechno vzítí smutnou výměnou.
O děcku nech mne chvíli ještě snítí,
jež hrálo sobě s koulí skleněnou!

V ní prapodivné, směšné zřelo tvary.
Svou tvář v ní shlédlo a svůj drobný svět.
Vypadal hrozně kocour jeho starý,
že kouli onu děcko vzalo zpět...

Gotická chodba ponuře se klene.
Jdou jeptišky tam s pohřbu písněmi.
Mé dílo leží v prachu roztříštěné!
— Skleněná koule padla na zemi.

A my se jednou setkáme. Ale zde ne. Někde mimo
kosmos.

Tvé svahy jsou srázné, holé, čedič tvrdý, tmavý,
mou píseň měkce, sténavě pláčí podzimní lesy,
tvé zraky plné hrdosti — ó illuse, která neguje! —
tvé rytmy plné odboje, jenž vysmívá se v prázdno.
(Je to už stará pohádka, a nelze jí už věřit!)

— Ale my se jednou setkáme. Ale zde ne. Mimo kosmos!

A zrak tvůj zhrdavý a urážlivé gesto,
vše, co mne ranilo, a ještě může ranit,
poznámka drsná — holý onen čedič?!

Se zbytkem víry, jež kreslila dávné mi vise,
se zbytkem touhy, jež vedla mne v písčité pouště,
— v písčité pouště! —

Ano, vidím: jednou. Ale zde ne. Někde mimo kosmos!

V Z P O M Í N Á Š ? !

A znovu snuješ lapidární věty
pro dobré mladíky, ctné humanitáře,
pro dobré mladíky z nejlepších rodin,
vyrostlé v humbugu, špíně a flámu...

A znovu snuješ lapidární věty.
Jak budou tvářit se (rozmarný pohled!)
Tvář vezme na sebe výraz seriósní.
Ó, hochu, věř mi: Blažen stokrát budeš!

Vzpomínáš na slova, jež krev ti do tváře hnala?!
Na ostré čelisti vlků dobře vlasteneckých?

Tvá duše vznícená, pyšné snů budovy stavíc,
chvíli se zalekla... na chvíli... a péro kleslo.
Chvíli cos chvělo se, na chvíli bylo zas prázdné.
Pak všechno odbyto; píšeš klidně dále...

H A B E M U S P A P A M . . .

Kolem je dusno a uvnitř je dusno.
Mysliti, ptáti se, — pekelný vtip!
Všechno je zvráceno, stuchlo a hnusno.
Pokojně umřítí bylo by líp...

A kolem nestoudné pošklebky bláznů.
Těch debat zoufalých hrozivý vlek!
V chaosu začlo to, končí to v prázdnu.
A je mi hrozně, že ztěží bych řek'!

Systémy zborcené, sofismat kruhy!
Všechno je zděšeno, všechno se chví!
Po dešti úmorném vzplanuly duhy,
ty pestré duhy šílenství!

DOBŘE TI ROZUMÍM

Les tmou se naplnil, v příšerné dimense vzrůstá,
mění se tajemně — všechno je zvláštní a jiné.
Sněhové závěje bílé zřím. A noc!
Sněhové závěje: zapadnem', zapadnem', brachu!

Neznáš ty cestičky, tajné ty pytláků stezky?!
Dobré je chytrým být — slyš, výstřel z dáli!
Les tmou se naplnil a mění se a vzrůstá!
A žhavé oči v tu samotu hrozivě svítí.

— Byla to stará ta touha, ta sešla už stářím?! —
Jak mohly vzplanouti do noci vyhaslé oči?!

— Bylo to staré a šíravé, dávné mé záští?! —
Jak nůž by nevbodlo v přespříliš změkklé mé srdce?!

Dobře ti rozumím: vlečeš mne v osidla zkázy...
Teď už mi neprchneš, vyváznout nelze ti! Nikdy!
Zapadnem'? Zapadnem'! Ale my zapadnem' oba!

U S Q U E A D U L T I M A

A šla ke mně Smrt...

(Vzdálený chodec!)

Čarovnými kroky obcházela dům.

Pohlédla v okna: „Hé, synáčku!“

Dala mi ruku, pěšinkou vedla mne

(Byly tam paseky, třešně a jahody,

mravenci, čmeláci, sršně a — všelicos!)

Už čas...!

S hůlčičkou v rukou mi kruhy kreslila.

(Pythagorejská věta a více ještě...)

Nevím již — nevidím — zmizely kruhy,

přichází noc — a je tak temno.

P R A E D E S T I N A C E

Praedestinován k nejmraznější hrůze,
svou duši zvyk' jsem v oltář Krásky klást.
Své litanie čtu tam drzé lúze
a kritik jejich slyším hloupý žvast..

Jdu hvozdů tmou bez v slunce žhavé víry,
náměstím plným, kde nebudu sám!
Co zpěvy svoje ve svět kladu šířím,
já na panenství jejich vzpomínám...

Na cudná jitra, čistých snů svých vání,
na tvrdé bouře, osamění stesk.
Jdu hvozdem temným, lesem umírání,
zavírám knihu věky starých desk!

A na oltářích, kterým jsem se kořil,
je psáno plno blasfemických vět.
A umělec, jenž nový motiv stvořil,
slyší jej hráti z ulic flašinet!

Pár cigaret pak mládež koupěchtivá
nese si s pýchou z Krásky trafiky.
A hudba zní, a chytrý kritik kývá.
Já vidím básně, ne však básníky.

BALLADA O FATU VZPOURY DUŠE

A den byl páteční, když obležen byl hrad,
jenž vypínal se věžemi až k nebi.

A den byl páteční, když obležen byl hrad,
kdo útočil naň, do příkopu pad',
a klesl mrtev s rozraženou lebí.

A na cimbuří žert a bujný smích.

— Ty zdi jsou pevné, železné jsou brány. —

A na cimbuří žert a bujný smích
a pusté hody v širých nádvořích,
když útoky jsou všechny udolány.

A den byl páteční, když obležen byl hrad,
a dole vůdci k poradě se kupí.

A den byl páteční, když obležen byl hrad.

— Co zápas nevzal, vezme záhy hlad —!

A rozesmály divoké se tlupy...

Ted' bledé stíny kráčí po hradbách.

— To vzdálená a neznámá je říše! —

Ted' bledé stíny kráčí po hradbách.

Tam v posměch jejich hoduje zlý vrah,
na hradbách reci umírají tiše.

Z O B D O B Í
„A P O R T A I N F E R I“

NA NĚKOLIK STRÁNEK FYSIKY...

Je všechno zákmit jen a chvění!

Co vidíš, zákmit, chvění, co mníš slyšet,
vše zdánlivé — vše illuse je pouhá,
svět chvěje se jen neustále, kmitá,
ty vidíš nebe? Ne, to pouhý prelud!
Neznáma vlny obkličují tebe
a ty se vlní, žaluplně vlní!

A tvoje duše? Okamžitý zákmit...
Ty něco víš? Ne, zákmit zatím zmizel...
Vše chvěje se... Zda necítíš to chvění?

Kdy, Bože, chvíť se přestane má duše?

MOTIV VYPŮJČENÝ ZE STARÉHO LESEBUCHU

Tak nějak líčí to ten Lesebuch:
Mrtvý a horkem prossátý je vzduch.
Znaveno vše, a všechno usíná,
je polední a žhavá hodina...

(— Bůh ví, proč dnes zas mne vše napadá,
Bůh ví, proč dusná, mdlá tak nálada —)
Slyš, nyní křik' kdos: Prerie, hle, hoří!

Už dávno dusno divně bylo všem.
Vždyť bylo to, jak pálila by zem'
a nyní, dobrá — známa příčina,
teď k polední, kdy všechno usíná!

(— Bůh ví, proč mne to tolik zajímá!
U nás je chlad — a nikdo nedřímá! —)
A křik zní mocněj': Prerie, hle, hoří!

V obzoru oheň vine se a kroutí,
vše, co tam živo, v dál chce uprchnouti.
A divá stáda ženou se sem dále
v divoké směsi, v shodě nebývalé...

(— To jenom snílka ještě rozzpívá.
Takový požár u nás nebývá —)
Však více, šíře prerie již hoří...

Počkejme trochu. — Nač dál utíkati?!
Ten požár jde — a stopu sotva ztratí.
Najde nás všude — vid', můj dobrý hochu?!
Poslední moudrost — gratulujme trochu!
Ať valí kolem divoká se stáda
a blíž a blíž se oheň — k nám až — vkrádá,
mdle sednem' stranou — utoneme v moři
Křik slední na rtech: Prerie, hle, hoří!

1896

PÍSEŇ, KDYŽ DUŠE USNULA...

To slunce volným žárem pělí,
lenivou rozkoš blíže zve.
— V tom čistém vzduchu jak by vlály
posvátné korouhve.

Příjemně v žilách krev mi proudí.
Jdu lehce jako do tance.
Sklo, na němž oko moje bloudí,
září jak monstrance.

A stromy lehce šumí zlaté.
(Ta jeseň všechno pozlatí.)
Krucifix v ruce, roucho svaté,
kněz bílý žehná ti.

18. září 1896

PANU JAROSLAVU VRCHLICKÉMU

Při četbě kritiky p. B. Ptáčníka o „Písniích Poutníka“

To byla vážná chvíle Sabbatu!
Jak ode všech jsou opuštěny dvory!
A bílá ruka, v křeče záchvatu,
hrá variace na „Memento mori!“

Odešli! Přijdou?! Není návratu!
Roj hallucinac věrným zůstal, chorý.
Co ještě zbylo?! Kdo to zpívá tu?!
Je marno všechno — vysíleny vzdory!

A v okna civí ona Příšera,
ta, která kdysi spila Baudelaira,
ta Nepřítelka, žena — nízká hluboce!

A cizinec-li kolem dvorů kráčí:
jednomu teskno, zoufale, až k pláči,
druhý se chechtá, drze, divoce!

SÍLA ŽIVOTA
1897-1898.

Jdou chladý noci, jdou chladý dní,
a omrzele rozteskní.

Tak věčně a věčně, v duších led,
do mračen z popelu pohlížet!

Věčně a věčně vším, sebou třást.
A nikde klid! a nikde vlast!

Údy jsou jako z olova,
stesk toho, jenž vše pochová,

a v starý všeho cizí mráz,
a v hrůzu zas! A v hrůzu zas.

U velikých i v ulici
ucházejí se básníci.

U velkých bez mozků, bez duší,
v ulicích, které jsou nejhlušší.

— Pro naše hříchy, pro náš rmut,
pro naši touhu, pro náš trud,

osude! Nutno dál vším třást
pod mračny z popelu, kde prý vlast?!

Zlomil jsem hůl nad sebou samým.
Nad sebou samým nejdříve!
Přicházím z hor, jdu v údolí říci,
že přijde lavina!

Teď stojím váhavý na rozcestí.
Kam nejdříve jít zvěstovat?
Do Athén, které naslouchají
dramatům doby úpadku?

Do Říma jít, kam imperator
své konsignoval legie?
Do Palestiny, kázání svá
kde promlouvají Kristové?

Zlomil jsem hůl nad sebou samým.
Nad sebou samým nejdříve!
Lavina hučí, lavina zpívá,
lavina všechno rozdrťí.

Z polí se to temně kouří.
Mlhou stromy ověšeny.
— Cesta, kterou nikdo nejde
v roztesknělé rovině.

Zpíváme si, hvízdáme si.
Smějeme se, vzkřikneme si.
Snad se ona stará hrůza
na chvíli přec zaplaší...

A to nebe na nás padá.
A to nebe hrozí, hrozí.
A pláň smutná hrozí, hrozí,
bůh ví, proč, a bůh ví, čím.

Zpíváme si, hvízdáme si.
Smějeme se, vzkřikneme si.
Nějak bylo, nějak bude,
konejšíme svědomí.

Sešli se. Noc již. Pozdní chvíle.
Však oni vzájem vítali se přec.
Sešli se. Noc již. Bavili se mile:
tři lucerny a jeden opilec.

Ta jedna mžourá potměšile trochu,
a dále do tmy čiré blikotá.
Chtěla by říci: Roztomilý hochu!
Dá život vše — jen užít života!

A druhá, ta je velmi starostlivá,
melancholií jata k posledu.
Pečlivá Marta, zbloudilému kývá:
Pojď, já tě domů přece dovedu!

A třetí, třetí, o té těžko říci.
Zná nuanci, jíž duše zaklíná.
V posledním koutě visí na ulici,
a vždycky, zdá se, že už zhasíná.

Sešli se. Zima prudce třásla.
Na černou kávu měl by zajít přec!
Tři lucerny, z nichž jedna málem zhasla,
tři lucerny a jeden opilec.

Dnes mi to pověděly květiny,
když parkem mdlý jsem kráčet za šera.

Bolel mne zrak, a nudno pohlížet.

A ony šeptaly:

— „Královna stůně.“

A já jsem uznával:

Faun musí býti teskně ztrnulý,

Faun musí přestat Nymfu objímat,

to je tak nutné; neboť, hle,

královna stůně.

A dál jsem nemoh'. Všechno zamčeno,
a všechna okna pro mne zavřena.

Za těmi okny,

za těmi dveřmi,

oh, kdybych věděl, co že se tam děje!

Ah, jak je smutný bledý markrabí!
S tím plachým okem, sevřenými rety.
Ctných paní krása — ta jej nevábí.
K žoldněřům mluví apatické věty.

A markrabstvím jde pověst stajená
o cudném, krásném, zvláštním ženském jménu
Co ona leží dole pohřbena,
markrabí nikdy nepolíbil ženu.

A markrabstvím jde utajený stesk
a jeho ozvuk až do duše kles' mi.
Co naposled se její zrak mu lesk',
pod hradem smáti milenci se nesmí.

A že tak smutně tehdy zvonily
(— tak jako smutných archandělů stony —)
v den onen smutný, kdy ji pohřbili,
při žádném pohřbu nehlaholí zvony.

Dláždění deštěm se lesklo.

My zřeli v kaluže.

Bůh ví, tak zmatené rysy

se v nich mi obrazí.

A v nás vše pojednou zmlklo.

Jdem všichni bez slova.

Bláto je na naší cestě.

A kdos vše vyčítá.

Poznámku kousavou řeknem',

kde smích však nabrati?

Nesmělým bojácným hlasem

kdos všechno vyčítá.

Starý dům uprostřed lesa.

Pes vyje do kraje.

Lek' jsem se. Pojednou zase

do dálky vzpomínat?

A ona, která teď leží

tak na vždy umklá...

Což existují hříchy

na zhaslých očích těch?!

A na těle, jež hnije
tam dole pod zemí?
Flór: Mrtva. Tedy mrtva?
Jak chladné ráno to!

A vidím, za oním rohem
ona mne zastaví,
v znavené, nejisté oči
bez slova pohlédne,

a já je zahanben sklopím,
nade vším zoufaje.
Starý dům uprostřed lesa.
Pes vyje do kraje.

V komoře rezaví po něm už zbraně.
Ptáci se nevrátí do prázdných hnízd.
Na štíhlých topolech, v mdlém smutku pláně
zezloutl, povadl každičký list.

— Každíčký list! —

Dvůr teď je zakletý, všechno tu čeká.
Pes v budce schoulen je, nechce se hnout.
Jen černá kočka, ta síněmi těká,
v očích má jizlivých poslední soud.

— Nejhorší soud! —

Po žluté trávě kol potoka kráčí
stařečků šedivých utichlý pár.
Matka, ta rukama láme vždy k pláči,
a otec kývá jen, vyhas' už žár.

Bez konce zmar.

A všichni čekají: jestli se vrátí!
Les jak se rozšumí, rozštěká pes!
Všechno jak procitne, co chtělo spát!
Slunce se rozzáří, zaplaší děs,
šílený děs!

Matka však ruce své do prázdna vzpíná
a otec hlavou svou lítostně kýv'.
Nikdy už, nikdy už neužří syna,
nikdy už nebude, jak bylo dřív.
Nad štíhlým topolem černá se mrak.
A kočka plíží se, jizlivý zrak,
vítězný zrak!

Tož vše už dal bych bez hlesu a rád,
své chladvé a vyčítavé hříchů.
Své ironie potměšilý chlad
a lstivý humbug znavené své pýchy.

Tři panny tančí v pláni zelené.
Tři panen těla touhou mdlou se chvějí.
Co mračen víc se zase přižene,
poslední zvony v dálce vyzvánějí.

Tři stínů rysy za noci se chví,
tři marné stesky za noci se hlásí.
Hledání sebe, paskvil přátelství
a věčná touha chimerické krásy.

A jak by někdo ruku v čelo klad',
jak glossoval by bolestně mé smíchy.
Už vše bych mohl těmto lidem dát,
i lstivý humbug znavené své pýchy.

Plíží se večery, plíží se teskna...
Poslední výkřik už ztrácí se v kraji
Veliké bolesti, veliká hesla
vyvětrávají.

Včera jsme smáli se, včera jsme lhali,
včera jsme bouřili, včera se bili.
Obzor dnes zatažen: my bychom spali
A není síly.

Pro něco mlčení, pro něco lítost,
pro sebe výsměchy přitřpklé máme.
Proklatě: jak naše zahána bytost!
Vyvětráváme.

Už unavena schoulila se touha,
když čas se vlekl věčně bez změny.
Sterilních zábav vyhledávám kouzla,
bych' mohl myslet, vzdaluji se ženy.

Večer se snáší, ráno zase svítá.
Smích zase zazní, smutek zase pláče.
Na černých marách někdo tiše leží.
— Ó, nezbud'te mi ze sna toho spáče!

A vše je mdlé a není naděje.
A na tom světě vše už příliš známé.
--- Proč haruspex se druhu nesměje,
když denně tak se spolu potkáváme?

A nemění to mnoho na věci,
zda tam či onde dílna naše stojí.
Let ptáků zkoumat, vnitřnost zvířecí.
analysovat cennou duši svoji.

Je pravda, leccos leckde trouchniví
a leckterý květ legitimně povad'.
Však ať se Cato příliš nediví,
když ještě zítra začnem' prorokovat!

To nemění už mnoho na věci.
Však cives všechno prahanebně platí!
Vnitřnosti lidské, zvířecí.
--- Až sejdeme se, budeme se smáti!

Měl jsem rudý karafiát,
jen už dávno svad'.
Mohu dát, ty můžeš přijat.
Dám jej z duše rád.
Dosti dlouho už jsem studil,
dosti dlouho už jsem nudil.
— Půjdu o dům dál! —

Zašlápnout jej přece škoda.
V tom by nebyl vkus.
Zapomeň, co v noci bodá,
co náš jitří hnus.
Jedno, druhé, vše je kvítí.
Můžeš žít, já mohu mřítí.
— Půjdu o dům dál! —

Jak vítr vane,
praporce, pane,
ty prý se stokrát otočí.
Já chtěl bych vědět:
— Můžete hledět,
chvíli mi hledět do očí?!

Smál jste se dlouze
smutku a touze.
Nás lze si vždycky dobrati.
Kolikrát asi —
dnes, v jiné časy...
Chtěl bych se něco zeptati.

Fádní to věci,
ale snad přeci.
Byla to moje důvěra!
Večer se stmívá,
obloha splývá
se zemí zvolna za šera...

Vysmán a zhaněn,
tolikrát raněn,
duch můj ten stejně odplácí.

Raněný raním,
haněný haním,
vysmán se směji, bídáci!

Jak vítr vane,
praporce, pane,
ah, ty se stokrát otočí...
Já chtěl bych vědět:
— Můžete hledět,
hledět mi chvíli do očí?!

Poplašné zvoní ve vsi ještě zvon.
A pod hradem už skřížily se meče.
Vy nemusíte slyšeti můj ston.
Ale krev teče, nuže, krev ať teče.

A nemusí být posměch pochodní.
Té jizlivé tmě není třeba změny.
Já jednu píseň slyšel mnoho dní.
A každý ton byl vzpourou rozvášněný.

Ten zatracený tone ve vlnách.
A zachytit se není možno ruce.
A zvoní zvon a krajem táhne strach.
A teče krev a srdce bije prudce.

Jsou všechny formy rozbity.
Ptejme se: Co, duše, ještě?
Sera a šílenství zákinity,
v únavné kapání deště?!

Jsou všechny cesty blátivé.
Slzami smočeny zoře:
Vzlétneme ještě teď nad nivy,
nad dálná, hluboká moře?

A hledět budem' přes zemi
na vlny krví už rudé?
Déšť zvolna, smutně, dojemně
k potopě líti se bude...

Kdes za horami leží boží svět,
tam lásky, květy a tam úsměv jara.
— Víš, já jsem leccos do svých veršů vplet',
však v srdci, v srdci, tam je hořkost stará.

Tam v koutě civí tupá, schoulená.
Do dlouhých nocí slyšel bys ji výti.
A časem zvedne zhublá ramena,
jakoby chtěla rdousit, škrtit, bítí.

A sedm řek by chtěla přebrodit,
by do té smavé mohla vniknout země.
Kus svojí skepse šťastným předhodit,
jí otrávití celé příští plémě.

A pomstí ti touhu horoucí,
jíž každodenně moudří vysilují.
A šťastné lebky touží roztlouci,
jež o problémech klidně uvažují.

Lít nedůvěru v sladká objetí
a dobrým kreslit infernální vise,
dát duším všechnu hořkost trpěti,
dát duším vždycky rozcházet se cize.

Však nic... pak nic... Je slabost záhuba.
Zpět padne zas a do kouta se vrátí,
lev, jenž je v kleci, šelma bezzubá,
a strom, jímž vítr ironicky klátí.

Noc, noc mdle kolébá slaboučký den,
noc smutná nemluvně houpá a hýčká.
--- Nechtěl bych doma být, nechtěl snít sen,
že dítě dávno má zarudlé oči:

Naučí plakat se, naučí být,
než matka do hrobu mlčky je vrátí.
Mluviti nejasně, nejasně snít.
Po život celý se konfusně ptáti.

Dost je to života pro jeden den.
Božstva jsou lakomá, božstva jsou skoupá.
Noc, noc mdle kolébá slaboučký den.
Noc smutná nemluvně hýčká a houpá.

Už pátý měsíc obléhali jsme
a útokem jsem často kázal hnáti.
Už pátý měsíc žízní, hladoví
a — tvrdošíjní! nechtějí se vzdáti!

Poslal jsem parlamentáře:
Se zbraněmi se mohou z města bráti.
Už pátý měsíc žízní, hladoví
a tvrdošíjní! nechtějí se vzdáti!

Jich tváře dlouhým hladem vyzáblé.
Jich rety ale pyšné jsou a němé.
— Já takových si vážím nepřátel!
Strhněte stany: Rychle! Odtáhneme!

Mých neuposlechli jste rozkazů,
spojili jste se s nepřáteli můmi.
Já trhám vaše privilegia,
ukázali jste se jich nehodnými.

Vy, zrádcové, jste vrahům zradili
nejslabší místa vítězného voje,
co důvěřivě snila triumfy
tažením spita Majestátnost moje.

To byla divá seč a nevděčná.
To mrtvoly, jež chladně pošlapány.
Já trhám vaše privilegia.
Nezacelily ještě se mé rány!

Dnes slunce žhne... až bolí z toho oči.

Už celý den si opakuji:

Tetigisse, periisse.

Ano, je tatáž. Má týž trpký úsměv,

ano, má tytéž rozsmutnělé oči,

ano, vše stejné.

Budou zas zvonit zvony v staré kapli,

kam dlouhá léta nestoupal již zvoník?

Prach kryje všecko...

Stojím tu. Slyším. Vítr klátí stromy

Jímavý kvil a elegická hudba.

Plakati? A pro co vlastně?!

Jsem bezmocen v té dojmů plachých tiupě.

Už celý den si opakuji tupě:

Tetigisse, periisse!

Má Paní, nejkrasší, již celý kosmos chová,
mé srdce vzal mi světi a nepodal mi klid.
Jsem zlý a rozířpen, však tlumiti chci slova.
Chci slova tlumiti, neb nechci tvrdým být.
My Nazaret jsme dlouho neviděli,
a nyní s touhou přicházím zas blíž.
Snů dobra dychtiv a dny roztesknělý,
Marie, Paní, prosím, slyš!

Až odejde ten dav, jenž modlí se a klečí,
má Paní, nejdraží, chci viděti tě sám!
Tvůj pohled zářivý mne dojíká a léčí,
mluv, líbej, poruč, vládni, poslouchám!
Království tvoje věčná jsou a měkká,
milosti plná o Ježíši sníš.
Úleva jemná do mé duše stéká.
Marie, Paní, prosím, slyš!

Chrám šerý je a svatí jsou už němí
a nemluví už z keřů v ohni Bůh.
Chrám šerý je a teskný kouty všemi
a Vandalů řev přináší k nám vzduch.
Tvé oči planou, pějí, hřejí pouze
v dnech zkalených, kdy život jedna tíž.
My setkáme se zase v svojí touze.
Marie, Paní, prosím, slyš!

Když touhu svou jsem hodil psům,
tu nejšťastnějším byl jsem z lidí.

— Nevěřte milencům!

Milenci pravdu nenávidí! —

Spíše je udeřte!

Bůh ví, co touha jejich chystá!

— Milencům nevěřte!

Milenci zradí svého Krista! —

A usmívat se budou zas,

do dnů, do snů, do bláta, nebe!

— Milenci klamou vás!

Milenci klamou více sebe! —

Jen jděte, udeřte,

to snad je ještě v život vzruší.

— Milencům nevěřte!

Ti mají nebezpečnou duši! —

Smutnější vítr v smutnější les vál
a větve zvolna k zemi ohýbal.
Do energie únavy stín pad',
do cnosti mojí vášeň počla plát
a bázeň v pýchy krásně vysněné.
— Nikoho nemám, ani sebe ne!

Jak vidím smrti líný ve vše vpád,
chtěl něco říc' bych, něco pošeptat.
Leží to na mně jako těžký sen,
tváře zřím, rysy, myslím, řada jmen...
Bůh ví, tak trpce se to vzpomene.
— Nikoho nemám, ani sebe ne!

I z nitra svého slyším cizí hlas
a na polích mi vyrost' cizí klas.
Přemýšlím, dumám, vše je zakleto!
Čmeláku, myslil's trochu za léto?!
Spojence hledal's, druhy, spřízněné?!
— Nikoho nemám, ani sebe ne!

„Francie stála dlouhý čas v čele křesťanských národů,
Francie nemůže je uprostřed mravní pohromy opustiti“
(neobyčejný souhlas; pohnutí mezi auditoriem; vstává
nějaká paní a mluví hlasitě několik slov:)

Mickiewicz, Přednášky, 2l. III. 1844

Vy, pane blouznítku, žár máte v očích svých,
oh, ano, ano, Vy jste prorok pravý!
Řeč divný akcent má a baví v dobách zlých.
V salonech praví, že jste zajímavý.

Oh, pane blouznítku, Váš pro císaře vznět,
ten může dojmout měkkou duši naši.
Francie úkol, ano, vésti svět.
Jen nemluvte o zvláštním Messiáši.

Ukřižovaný národ! Jak to divně zní.
My přísahali — ale nevíme.
Což možno *ne* na slušnou žádost říci?!

Slyšíme rádi řeči galantní
a v nesmrtelnost duše věříme.

— Zde Francouzi a dobří katolíci!

A klidno vše a uspán kraj,
ta česká země, zemský ráj.

V největších srdcích vztek a zlost,
v největších hlavách šílenost.

V největších touhách velký děs.
Včera a zítra, včera, dnes!

Někdy se něco chtělo hnout,
do nebes prudce vytrysknout.

Však zříme záhy dosti stop.
Hlava?! Tam rána. Byl to strop.

Někdy se chtělo něco ptát,
proklínat, ještě proklínat.

Než uspí země, uspí kraj.
Jsou klidny Čechy, zemský ráj.

Vždy časně ráno smutna vstanu
a jdu se modlit k Slitovníku.

— Hle, jak se houpá na čakanu
mých sedm smutných loupežníků.

Bůh nechce zřít však, co mne bolí,
vždy chlad a přísnost v jeho líci.
A chmurně hledí do údolí
mí nejšmutnější loupežníci.

Ty žárné oči dávno schladly.
Tak schladly jako všechno schladá.
— Vy loupili jste, vy jste kradli,
a já vás měla za to ráda.

Vy líbali jste v ohně plání,
v hlubokých lesích, při vichřici.
Vy tančili jste do svítání.
— Proč věšeli vás, loupežníci?!

Já kvítí polní pro vás nesu,
vy ale k němu nevoníte.
Mám kapradiny z vašich lesů,
vy ale už jich nevidíte.

Jak vítr vaším tělem klátí,
já stojím mdlá a bez naděje.
— Když Kristus pán mohl' z mrtvých vstáti,
proč vám též toho nedopřeje?!

A já vás všechny milovala
v hlubokých lesích, při vichřici.
A já vás všechny zrazovala,
mí smutní, krásní loupežníci.

Mí služebníci, ti mně nevěří,
mí služebníci, ti mne zrazují.
— Až v přístavu se soumrak zašeří,
opustím všecko, půjdu, odpluji —!

Už tuší cosi moji poddaní.
Tak devotně, jak dřív, se nekoří.
Boulevardy nedůvěřivy až k zoufání.
Ó, bude lépe někde na moři!

Své cnosti, hříchy, lež svou zanechám.
Ba zanechám i zlatou korunu.
Až odevzdám se moři jen a tmám,
pak teprv budu dlíti na trůnu!

A přišla zas a byla trochu mdlou,
šla jako ten, jenž váhá, nežli vkročí...
Že přestala být dávno počestnou,
to ke mně mluvil neklid jejích očí.

Já pokrčil jsem mlčky rameny
nad bídou její, nad bídou svojí.
Sentimentálně ona mluvila:
Já prostitutka a ty prostitut!

Já ohradil se slovy vážnými.
Že nekorektní toto tvrzení.
Že známo mi, že četla Garborga,
však o tom už se mnoho nemluví.

Že, celkem vzato, bezúhonný jsem,
a hřeším-li, tož jako spravedlivý —
Sentimentálně ona mluvila:
Já nešťastna a ty jsi nešťasten...

A říkala, že všechno hrozné je,
a říkala, že takto nelze žít...
Já mínil, že snad jakás naděje.
(— A potom šla a měl jsem svatý klid...)

*

*

Vřískavá disharmonie
celou noc v duši ječela.
Já přemýšlel o našich cnostech,
o beznadějnosti naší politiky,
o dobrých lidech...

A disharmonie
celou noc ječela mi v uši,
a, patrně dojat,
improvisoval jsem kuplet:
„Kde jsi, kde jsi, ó sílo života...”

11. října 1898.

Včera jsme brali Boha nadarmo.
Dnes v kostele se něžně modlíme:
„Zákony mají svoji náhodnost
a náhodnost má svoje zákony.“

Dnes v kostele se něžně modlíme.
A zítra půjdem' kázat morálku.
„Hu! Hu! Hu! Hu! Zde signál výstražný!
Ta záhybka je zdrojem neštěstí.“

S okna se dolů neskáče,
jed nepije se. Hledíme,
jak produkovat jdou se siláci
do cirku...

12. října 1898.

Z O B D O B Í
„S Í L Y Ž I V O T A“

FRAGMENTY BÁSNĚ „VENUS LIBITINA“

Tramway se zvolna rozcinká.

Sedím v ní sám!

Směs dojmů duši rozchvívá.

Podivná směs!

Duše si leckdy vzpomene

na záchvěvy ty vzdálené,

proč ale teď?!

Vím... Jdeme tichou ulicí.

Večer je již.

Zvědavě na mne pohlíží

v tmou její zrak.

A kolem hlučí hříchů měst.

Všechno co roste, živo jest

kypí a vře.

Vidím to silné tělo zas.

(Smyslné je!)

Vidím ten výraz na těch rtech.

— Uhádnou jej?! —

Něco mne náhle zatíží.

Zvědavě na mne pohlíží

v tmou její zrak.

A náhle zcela umlkám.

Nelze nic říci.

Náhle vše ve mně strnulo,
nelze se hnout!
Náhle vše, všechno oněmí
a pohlédnouti nelze mi
do očí těch!

Nad její touhou, touhou mou
jímá mne hnus.
Všechno jsme jasně viděli,
pozdní je stud.
Je toho mocná lavina.
Vše, nač teď vášeň vzpomíná,
blátivo tak...

Dlouho oř plání ujížděl
a teď se vzpíal.
Nad svými, tvými cestami
já mlčím teď.
Vše v hnusu onom oněmí
a hledět náhle nelze mi
do očí těch.

Tramway teď cinkat přestala.
Já dlouho snil.
Znavené koně frkají.
Ah, to už cíl.

— Vím, duše leckdy vzpomene,
vše to však věky vzdálené,
čím's kdysi byl...

Třeba též na to patřil zas.

Je noc to letní.

Já okna svoje otevřel:

Bylo tak dusno!

A nyní se mi zase zdá:

Ty sem se snášíš!

A nervy mými zachvěla
omamná touha.

A stíny rostou v postavy
a mají těla.

A ona, jež mne rozbila,
přišla teď ke mně.

Vzala mne zvolna za ruku
tajemně, tiše.

Zvláště tak na mne pohlédla

— žhavé má zraky! —

A tělo jasné táhlo mne
blíže a blíže.

A šli jsme. Tiše. Pojednou
v středu jsme města.
Jsou okna černá, zamčená,
ulice pusté.
U dveří ženy potulné
v náruč svou vábí.

A cítím její přítomnost.
Krev prudce proudí.
A ona blíž se sklonila
— divoká touha! —
A tak jsme šli... a ulice
mlčí tak přísně.

Tak jsme šli. Nevím. Pojednou
nahá zde pole.
Jak v tuto alej přišli jsme,
kde pláče listí?!
Jdem' zachmuřenou alejí
a měsíc svítí.

A ona na mne pohlédla
zářivým okem,
co hrůza duši jí měla
za každým krokem.
A alej nikdy nekončí.
Dlouhá je cesta.

Tak jsme šli. Nevím: ale v ráz
všechno je jiné...

Vše, co dřív bylo, zmizelo!
Letíme vzduchem.

To jak mi ruku podala
drobnou a bílou.

Výš v extázi tu horečnou,
výš, tam je žití.

Výš, kde vše plně zazáří
a všechno hoří.

To, jak mi ruku podala
drobnou a bílou.

Však běda: náhle ruka ta
pozbývá síly.

Je pavučina pouhá to
a na ní visím.

Na pavučince visím tu
ve hvězdné výši.

A všechno teď se rozchechtá
divokým smíchem.

A náhle všechno chmurné je,
vše je tak hrozné.

Nemluvím... Jenom zoufale
vidím, jak mizí.

A jenom jedno ještě vím.
Ne, ona nelže.
To jedno jenom utkvělo
v strnulé hlavě.
Ona, ta náhle vzdálená,
nemůže lháti.

A pavučina třese se.
Ona je v dálce.
Houpám se kdesi u nebe,
vysoko houpám.
A pavučina slabá tak,
ona však nelže!

Tak ještě nutno vzpomenout . . .
čím teď list onen.
Slunce mi září do oken
do jejích řádek.
Houpám se kdesi u nebe,
vysoko houpám.

PÍSEŇ O OČÍCH, KTERÉ NEVIDĚLY

A všechno ztemnělo.
Ohně, ty doplanuly.
A oči
— prochladnuly.

Takový byl to mráz.
Duše se tetelily.
A oči
nevěřily.

A jak tu hynul svět,
vztáh' ruce někdo vřelý.
A oči
— neviděly.

1897

DOPOLEDNE V PROSINCI

Slunce se schoulilo, strom sebou třás'.
Nemožno rozpoznat, zda noc či den.
Pozvolna lhostejný odcházel čas.
A v duši vlétl mi ošklivý sen.

O zvucích tesklivých, o smutku niv,
o krajích vzdálených, žíznivých rtech.
Neslyšen, neviděn, co jsem byl živ,
někdo se zasmál a někdo si vzdech'.

A byl to pozdrav, jenž naposled zní,
šátečku kývnutí, poslední vzkaz.
— Ošklivý sen přišel ztracených dní.
Slunce se schoulilo, strom jen se třás'.

15. prosince 1897

SMUTEČNÍ

— A při němž Manon doufávala: snad se dneska vzmuží
a začne slibovanou legendu o hříchu žlutých růží —

Mstivá Kantiléna

I.

V bažiny cesta vždy se stáčí.
V záhradách žluté růže pláčí.

Jediný květ, mdlý, smutný květ!
A všechno skrýt a vším se chvět!

Jediná noc, jež nemá rána.
Poslední lež už odelhána.

Jak vítr do krajiny vane,
sní strom, že větve upoutané.

Už dlouho marně doufal strom,
— že milosrdný někdy hrom.

II.

Teď čekám, ten, jenž nevěří,
že do souseda udeří.

III.

Hrom může bít v dřeva kus.
Však v lidské tváři tolik hrůz!

Hrom může bít v záhony.
Ale ten pošklebek bolestný.

Do řečí, kterým tleská dav,
do pitek, smíchu, do oslav,

pošklebek strnulý bledých rtů,
znavených rtů, oněmlých rtů...

Ráno se šíří, prapory vlají,
bázlivé růže do tmy naslouchají.

V nesmělé šero zří ty oči chudé:
Tribunům svým lid nadšen tleskat bude.

Ráno se šíří, novým ruchem zní to;
bázlivým růžím něčeho je líto.

IV.

Celou noc snily: Zdaž to býti může?!
Celou noc bděly bázní smutné růže.

Celou noc děly: Čekání čas dlouhý.
Celou noc bděly anemické touhy.

Celou noc lhaly: Vždycky skryt a tichý.
Celou noc lhaly poraněné pýchy.

Ā noc se k tomu lítostivě ptala:
Proč Manon dnes tak těžce usínala?!

Den 17. 18. VI. 1898

Z ČESKÝCH PÍSNÍ

I.

Těch planých stromů prosté koruny
nad slunce září naivně tak žasly.
A lítostivě na se hledíce
vzájemným studem třásly se a třásly.

Nad listím prostým, které nezáří,
nad větvemi, jež rostou bez nádhery.
Nad tím, že poutník kráčí chladně dál
a nejnižší že může do nich kopnout.

A stulily své hlavy k sobě blíž.
To mohlo hnout, jak s resignací patří.
Tak byly smutny, jako básníci,
jichž píseň teskná nezní v duši bratří...

II.

Už jenom zřídka cítí revolt hnutí
titani do potahů zapřáhnutí.

A apoštolé zapřáhli se sami
a poklonkují před massami.

Vzduch otráven a jedy více bují.
Myšlenky věčně věkův vegetují.

Dost teorií v humanity skladu.
Tam dole zatím revoltují z hladu.

Však humoristé myslí na bonmoty,
pikantní vypravují anekdoty.

III.

Noc se dlouží, srdce těžší.
Moji milou všechno těší.

Moje milá za horama,
na mne zeje noci tlama.

Moje hlava pobolívá.
Moje milá sladce zpívá.

Na mém srdci leží hory,
moje milá samé vzdory.

Moje srdce smutek cítí.
Moje milá samé kvítí.

Moje srdce, to se chvěje.
Moje milá jen se směje.

Noc se dlouží, sny jsou těžší.
— Že ji v světě všechno těší.

Jaro 1898

DVĚ IMPROVISACE

I.

Až zaplane to slunce po třetí,
měl nemusíte v světě viděti.
Až polední žár lehne na světy,
vy myslete si, že jsem zakletý.

Zkamení hlava sebou zmučená,
zkamení v touze vzpíatá ramena.
Zkamení bděním zesláblý můj hled.
— Jen srdce mé nemůže zkamenět!

Až polední žár lehne nad světy,
vy myslete si, že jsem zakletý.
Až polední žár dá vám ovoce,
sněte: to srdce bilo divoce!

II.

Až zihlé tělo uzříš na cestě,
pospěš to říci mojí nevěště.
Až ve vlnách se měsíc zaleskne,
já budu čekat, zda si zasteskne.

Však říkám tobě: nutno rychle jít!
Má duše před tím nebude mít klid!
Kdyby mi ruku dala na čelo,
myslím, že sladce by se leželo.

Však déle bolest nechť ji netíží,
než Kristus Pán byl visel na kříži.
Opona roztrhne se chrámová,
a někdo už ji v srdci pochová!

1898

VŠE PADLO V MRAČNA . . .

Vše padlo v mračna, do moří,
tichne a tichne.
A jestli ústa hovoří,
srdce jen vzdychne.

Vždycky se tma zas dostaví,
jestliže svítá.
Duše se choulí, churaví,
cizáky sbírá . . .

Černý svůj hábit prostře mi
staré mé hoře.
Chvějí se lidé na zemi.
A čeká moře . . .

1898

STARÉ VERŠE

A chceš-li ke mně dobrou být,
mlč! Mlčení mi mnoho třeba.
Mám špatné srdce a mám zvláštní cit
a chceš-li dobrou ke mně být,
těm nechval svět, kdož lačni skývy chleba.

Hladový prý je časem nedůtklivý.
Ty nediv se (ač chceš-li dobrou být!)
Smích dráždí je, zrak raní oslnivý.
Mlč! Nevěřícím kážeš věřit v divy!
Podivná srdce! Podivnější cit!

1898

BALLADA

A plny kouře, dýmu, hnusu kraje.
Ale já hrál jsem (lhavý!) píseň máje.

Už u všech člunů nalomena vesla,
má píseň, ta se nad vlnami nesla.

„Ó sny! Ó noci! Kdož to věřit může?!
Ve růžích srdce, v srdci našem růže!

Lásky a víry! Pro nás rostou světy.
Do zahrad pojďme natrhati květy.

Svět naší moci hřmí už do daleka.
Vasalů řada poníženě kleká.

Dny prvních světů! Úsměvy a shody!“
— A smály se té ironii vody.

Rusalka bledá mlčky naslouchala,
oh, naslouchala, tiše zaplakala!

A rozchvěla kol plné kouře kraje
sentimentální parodie máje...

1898

*

S tou cudnou romancí -- že ano, lze se smát.
Ta hořkost, nechci říci, že čekání, až se vrátí.
Připustím všechny argumenty rád.
Leč nechtějte: mně *proč* se nelze smáti.

Vše připustím: Chci stranou všechno klást.
A vžít se v úkol ironika nový.
Na promenádě chránit svoji vlast
a volat v schůzích hanba Mommsenovi!

Říci, dobrá vůle tvoří zázraky.
Dulce et decorum pro patria mori.
A mezi lesknoucími bodáky
se dosti pěkně nosí trikolory.

A dojíká to věru přesladce
zřít dívčí tváře, vlastenecky svůdné.
Jít Podlipnému dělat ovace
a kombinovat věci protichůdné.

V tom výsměchu to přece škubne rtem,
a tmavě padnou do té duše stíny.
Dál starý despekt padá v rodnou zemi.
Dál v rodnou zemi dolévají špíny.

Ta prodajná je a je surová.
Stesk tento starý v srdci ukryt je tu.
Než ono trpí těžce, bez slova,
když slova ta ti zazní z cizích retů.

Eh! Nechme toho! Praha ztichne zas,
dav rozbouřený půjde zase domů.
A za týden až vzplane slunce jas,
těž klidný rozum zasměje se tomu.

A lze se smáti ještě týden dřív. —
Jen ne ten povzdech umdlený a dlouhý.
Ta konce hořkost, výtka truchlých niv
a starý refrain lítostivé touhy.

Ta cudná romance a květ a bílý květ.
Cos ještě vlahé — ač už vyschly zdroje.
Argument každý připustil jsem hned.
Však smáti se ni ještě nemožno je. —

Prosinec 1897

MARNOSTI
1897-1900

JIŘÍMU KARÁSKOVI

— Může-li Vám býti milým tento projev váž-
nosti a sympatií někoho, kdo stojí stranou,
dedikuji Vám tyto veršiky.

Praha, 26. III. 1900.

V. D.

I.

Lilie bílé přísahaly:
(Lilie, vidte, necítí?)
„Kde naše touhy umíraly,
můžeme i my umřítí!

Nám nedáno v své bouřit síle
po horách, pláních, po mořích.
Bledými dny jsme bledé, bílé,
jež připravil nám něžný hřích!

O kráse nebe dobře víme
a dobře známe Sodom zmar.
Přec v země poutech hříšně sníme,
ironisujem' slunce žár!“

II.

I navštívil jsem dobré mládí.
Pozdravil, smál se, poused'.
Své postuláty říkalo mi.
Já však jsem nechtěl rozumět.

O špatných časech přemýšlel jsem,
životě, který pomíjí.
Nad mojí hlavou měsíc vyšel
s galantní fysiognomií.

Galantní úsměv vrhal v kosmos.
Galantní úsměv v kosmos pad'.
A — jak zřím mostu přes zábradlí,
slyším tam kohos žalovat!

Nějaký bůh tam dole plakal,
že byla touhou bledá noc.
Nějaký bůh tam protestoval,
strážníka volal na pomoc,

by střežil cnost a dobré mravy
a zdravý rozum tisíců,
dbal nad frivolním počínáním
laxních a svůdných měsíců.

III.

Já nevím, jak se jmenoval ten mnich,
však zbožný byl, jak vůbec znáte mnichy.
A jestli Antonína nedostih',
tož stejně zle ho pokoušely hříchy.
Tiše se vracel v šero cely,
před sebou vína plný džbán.
— Andělíčkové, slyšel, pěli:
Hej, narodil se Kristus Pán!

Já nevím, jak se jmenoval ten mnich,
však' zalek' se, ta věc je jednou jista.
A jestli Antonína nedostih',
byl přece jenom věrný sluha Krista.
Vždyť vzpomněl si: to květy vypučely
a vonným jarem dýchá lán.
— Andělíčkové, slyšel, pěli:
Hej, narodil se Kristus Pán!

Já nevím, jak se jmenoval ten mnich.
Však, kalendář! A hrůza! Nyní v máji!
Prosinců píseň, kdy je všude sníh.
Co teď ty zvuky znamenají?
Kristus se v máji nenarodí.
Mnich elegicky prázdnil džbán.
„To diabolus zpívat chodí.
Ne, nezrodil se Kristus Pán!“

IV.

Dnes nevyzval ji věru ani k tanci,
toilet nepochválil eleganci,
a déšť, ten lil se celý den.

Oblaka smutná, smutno pod oblohou,
to vyšla z domu jistě levou nohou.
A déšť, ten lil se celý den.

Pohlíží z okna. Jak ta noc je tmavá.
Posledně říkal, že ho bolí hlava.
A déšť, ten lil se celý den.

Posledně říkal, že se zvykne všemu.
I střelné ráně, z níž měl vždycky trému.
— Když déšť se lije celý den.

A dnes nepřišel vyzvati ji k tanci,
toilet nemoh' chválit eleganci;
— že déšť se lil tak celý den!

V.

Let šestnáct bylo jí. A umřela.
J. S. Machar.

Let šestnáct bylo jí. A neumřela.
Jak chladny tehda byly lilie!
Šla, rozjitřila a pak zapomněla.
Co je to platno, když mi nežije?

Vraždila. Ano. A pak zapomněla.
Jak zapomenout, když se zabije?
Je někdo mrtvý. Ona neumřela. —
Kdo mrtvoly jsi našel, pohřbi je!

A léta tomu jsou; kdes staré verše leží.
Je ještě krásný svět: je ještě láska svěží.
Co je to platno, když mně nežije?

A láska svěží je a láska zabije.
Chlad posměšný, hle, mají lilie.
— Kdos' našel mrtvé, jdi, a pohřbi je!

VI.

Tot' jednoduché: Spolu půjdeme
nad bystřinami, propastí a srázem.
Kapuji svoji někde najdeme
a za Kapují hynout budem' mrazem.

A dívati se budem' do mračen
a v nervech našich vzroste nová síla.
Nasypem' růže v klín si. Přejde den
a přijde noc, jak od počátku byla.

A nebe bude zlé a vzdálené.
A nebe bude legendárně hluché.
Zeptáš se noci. A ta řekne: Ne.
A potom umřem'. Je to jednoduché. —

(Psáno po letech.)

Ten drtivý mi stiskl prsa sen:
tak poníženou, slabou tak Vás zřítí.
My spolu nešli. Hledím z duše ven.
Den zhasíná. A musilo tak býtí.

Pro úsměv ženy nejša narozen,
já ztroskotal. A Vy jste byla osud.
To potměšilý, tíživý byl sen.
Mám přece jen sílu: Hle, já žiji dosud!

VII.

Hroby, mají svoje práva,
hroby k sobě táhnou živé.
Prchni, odleť do modrava.
Bůh zří vše. Však hroby dříve!

Možno žít, kdy v zemi hnije
tvoji duše jedna půle?!
Tělo líné ještě žije,
pochována k žití vůle.

Myšlenky a všechny city
tráva hrobu přísně střeží.
Myšlenky a všechny city
nedozrálé dole leží.

Člověk mdle si oddychává,
jeho rety žízň práhnou.
Mrtví mají svoje práva:
mrtví k sobě živé stáhnou.

VIII.

Zavřeny nyní všechny cesty vyšší,
a barikádou k nim jsou skelety.
V takových chvílích prý se pěkně píší
vášnivé, vzteklé pamflety

na poety, již prolhaní jsou místy
a lehčí jako jarní sníh,
na úsměvné a hladké novelisty
aventur galantních,

na šedé dny, jež nesou rukou štědrou
lži, nízkost, duši porobu,
na kalamáře, snící nad katedrou
recepty pro dobu. —

Smát bych se chtěl: to tuším dobře činí,
to vznese duši nad nebe.
Pamflet psát na ty, kteří než já jiní,
psát pamflet na sebe.

Tak je to dobře: hladoví psi venku.
A ve mně toho mnoho tlí.
Tak je to dobře: hladoví psi venku!
Je třeba, by se nažrali. —

IX.

Je škoda dnů. Je škoda života.
Čest, život, vše se bídne promrhá.
Háv poctivosti, ten se roztrhá;
vůz drkotá, vůz drkotá!

Na duši, tělo padá dřímota.
Odvolat něco, něco zapřítí!
Ne život za čest, čest dej za žití!
Oh, tesknota... Až k smrti tesknota!

Je škoda cti. Však na to nevzpomeň!
Je pěkný květ, však užitečná žeň.
A tou jsi rád.

A umřeš pak. Ten smutek budeš mít:
Že v životě víc nelze zneuctít
a víc už zaprodat. —

Na nebi měsíc chladně svítí.
 Je dlouho, nežli ráno vstane.
 — „Má úcta, Vaše Excellence!“
 „Má úcta, pane Eckermanne!“

„Jakž?! Země těžká, čas je nudný.
 Klid olympský se zvolna ztrácí!“
 „Já píši k básni o počasí
 poslední hořkou variaci!“

Chci nové verše své Vám přečíst.
 — Jsem konservován, leccos umím!“
 „Jsem, Excellence, velmi dojat,
 ač zcela dobře nerozumím!“

„Zdá se mi, přec Vás schvátilo to.
 A vaše tvář — což? — je takbledá.“
 „O řečích zápisky jsem ztratil,
 mluvených včera u oběda!“

„Věc ovšem smutná!“ — „Excellence,
 zápisky moje mnoho platí.
 Pan Vilém Mrštík v dálných Čechách
 začal nás... žel Bůh!... citovati!“

Tak chladnou nocí stíny chodí,
dva pyšné stíny beze žáru.
Wolfgang von Goethe s Eckermannem
se procházejí po Výmaru.

Zdvořilé řeči spolu vedou,
jež vyznívají ironií.
S grandezzou odstavených bohů
strašidel hrají komedii!

Oh, neřívej se, prosím, na mne!
 já nemám, čím bych duše těšil!
 Co jsem kdy cítil, vše prý klamné!
 Bylo by lépe, kdybych hřešil?

Jsou dovršeny moje cnosti.
 Jsou vyplakány staré žaly.
 Jsou dovršeny moje cnosti,
 jen otázky, ty ještě pálí!

Bylo by lépe, kdybych hřešil?
 Jak smutna světla *v druhém břehu!*
 Bylo by lépe, kdybych hřešil
 pro smutných očí smutnou něhu?

Oh, zapomenout chvíli, chvíli,
 že se noc plazí z dálek temně.
 Jedinou chvíli, krátkou chvíli!
 — Což nemožno se zbavit země?!

XII.

Je ještě čas a všechno může růsti.
Jen cizí bytost když se přelomí!
— Já uspal hlídače, ti z blázince mne pustí,
já opil dnes své choré svědomí.

Je ještě čas, tím vše se léčí časem.
Klid jenom chvíli, sečkej, srdce mé!
A neříkej svým vyčítavým hlasem:
„A lidé k předu jdou. A my už nejdeme!“

Jen ještě uvěřit, jak věřili jsme prve.
Náš ritus ponurý, ten potřebí má krve!

XIII.

Vystřízlivělý jarní proud
vleče se světem bez radosti.
Už tíže sebe přistihnout
při kteréš směšné poctivosti.
Znám nyní dobře pósy chytrácké,
nečekám' nic, to dodává mi síly.
Myšlenky, činy bližních bídácké,
mne k protestu už nerozčílí.

Mých současníků prolhanost
mne prožrala a nakázila.
Jen k tomu blýskne časem cnost,
by propasti mé osvětlila.

I zapomínám pomalu,
(v tom výhoda je pro mne jistá!)
že v mládí prvému zápalu
rodil se ve mně moralista.
Je taktní ke mně časem ničemnost,
stisknem' si ruce, ona pochvaluje,
a jestli časem zas se vzbouří zlost,
zahučí — pak se utišuje. —

XIV.

(BALLADA RENAISSANČNÍ)

Ó, jenom poslyš vichřice jek!
To jistě někdo zavražděný kvílí!
— Nějaký šeredný problémek
nespokojenci oběsili.

Oh! Oběsili tyrana,
mořil je dny a dráždil noci.
Jich radost byla spoutána
a povadlá a po nemoci.

Jich plný pohár vypíjel,
jich účastnil se her a kvasů.
Z ulic i dílny na ně zřel:
Problémku! Poslyš! Šel jsi k ďasů!

Však teď... ó teď... té radosti!
Dnes přihnul sobě občan mnohý:
„Klid starý zas se rozhostí.
Problémku! Lež má krátké nohy!“

A plní vášně milenci
své hříšné paní objímají.
Pod šibenicí milenci
problémům všem se posmívají.

Však nyní poslyš vichřice jek:
to jistě někdo zavražděný kvílí.
Poťouchlý, šeredný problémek
chce míti zase svoji chvíli.

Je půlnoc a s ní jde též msta
a tajný strach je v milých líci.
— Čertovské kvítí vyrůstá
pod zamračenou šibenicí!

A milenci, hle, s hrůzou zří
metamorfósu všeho prostou:
za jeden problémek hned tři
— ó šťastné plody lásky! — rostou.

Za jednu bídu moře běd.
Jsou bledí muži, chví se ženy.
I rozchechtal se problémek
nadarmo jimi odsouzený. —

XV.

Svůj celý smutek nelze nikdy říci.
Vždy něco je, co mluví cizí řečí.
A vzrůstá starost denně víc a víc
o tuto ránu vésti celou péči.

Je nedůvěra, je to starý klam?
Je to jen něco, co tam uvnitř stlívá?
Ten starý smutek ve svém nitru mám,
jenž chvěje se a třísťí se a zpívá. —

A přijde noc a zhoustne černý mrak.
I němí hrůzou promlouvají pak,
však srdce mé, to jenom tiše vzlyká.

A nikdo z lidí vědět nesmí to.
Ne, že jsem hrdý, když vše rozbito,
však není pro to v světě zpovědníka!

XVI.

Já nevím, jaká ke mně bude zem'.
Mám o tom pouze jakous theorii.
Nemoci býti vítězem!

— Jak dlouho do zdi hladomorny biji! —

Když v moji celu měsíce pad' svit,
stlumené hudby svojích snů se bojím.
— „Špatným být, ano, někdy dobrým být!
A nikdy, Bože, nikdy nebýt svým!“

A poslouchám, jak řinčí řetězy.
(Úsměvy, žerty, slova duchaplná!)
A přemítám, že v moři bez mezí
ke slávě boží zbytečná jsem vlna.

Nestvořit nic, nic nikdy nezhubit!
Ni jednu chvíli nebýt zcela svým!
Já nevím, jakou cenu budu mít:
tam poď zemí však posměchu se bojím!

XVII.

A chceš-li, můžeš srdce zvolna jíst
a rozum časem zakusovat k tomu.
Toť půvabné je! — Ale u sta hromů:
Na konec přijde přece Antikrist.

Své srdce jez. To dlouho trvat může.
Svůj rozum časem. V dobré špižárně
trávíš své dny: oh, pod okny jsou růže,
k hostinám velkým voní nesmírně.

V spižárně dobré, smutný bouvivant.
Tak. A jsi vesel. Jen ten dlouhý čas!
Což nebylo by líp vše rázem dáti?

Své srdce dal jsi, dej teď rozum zas.
Sál k orgii je právě přichystán.
Řečníci budou vzletně děkovati!

XVIII.

Den smutný byl, já ještě smutnější.
„Ó, Pane, dej nám chléb náš vezdejší!“

I vstává bázeň zvolna v duši mé,
jak do oken nám fičí vítr ostrý;
pod nízkým stropem my se plížíme
ve sklepeních, kde běhají se kostry.
Z úsměvů našich morový jde puch
(jak prohnile to voní staré stěny!).
I našich hříchů umdlel zvolna kruh
a naše cnosti dávno otráveny.

I vstává bázeň zvolna v duši mé
o denní chléb, jenž posílí a sytí;
o radosti, již vítat nevíme,
o mládí mé a touhy plné žití.
Hodovat?! Ne už! Jenom prostý chléb
v dusivém prací každodenních kouři.
A každého dne prudký srdce tep
a každého dne k posilnění bouři.

Dny mrtvé však, já právě takový.
Pod nízkým stropem zle se hladoví.

XIX.

A klasy vstávají a klasy rostou.
Je kosa ostrá též a pilní ženci.
Nic není hádankou, jen 'mysl míti prostou
a nezatemnit vlastní existenci.

Jsou hory, dálky jsou, a klasům nic to není.
Nač tázati se, komu vlastně rostou?
Je země, nebe je, a klasům nic to není.
Ne, není bolestí: jen mysl míti prostou.

A klas dá zrní své a zbude z něho sláma.
Jsou teplé úsměvy, je život krása sama.
— A zrní vyroste a bude z něho klas.

Pak kosa ostrá zas a zase pilní ženci.
Jen nezatemnit vlastní existenci.
A deštěm růží udusí nás čas. —

XX.

Až v hloubi duše zaslechl jsem vzdech
a ozvěnou tam zasténaly smutky.

A těžký večer zvolna na vše leh',
dotěrný, jako úsměv prostitutky.

- Až v hloubi duše zaslechl jsem vzdech.

O podvrácené snil jsem ethice,
o poutníku, jenž kříž svůj nemá v ruce,
o zamklé a vnitřní tragice,
o reakcích po bouřích revoluce.
O podvrácené snil jsem ethice.

A řeka měla potměšilý lesk,
jak jezero, jež viděl jsi jen z dále,
zve stále blíže, budí větší stesk.

- Na mýry mysli, jež se v světle spálí.

A řeka měla potměšilý lesk — — —

XXI.

Úsměvy naše rozteskněly
a opakován dávno vtip.
Dny staré hřáti neuměly,
dny nové na tom o nic líp.

A ochořely naše touhy.
Už také trochu umdlel zrak.
A býti dobrým — těžko tak!
Lexikon hříchů je tak dlouhý.

Jsou doby velkých těžkostí.
Ministrům strašnou starostí
šediví přes noc vlasy..

Šediví dávno poeti
v sny, lethargii zakleti...
Jevišťem táhnou massy —

XXII.

V dny přišed smutné, oddal jsem se smíchu.
Oddav se smíchu, byl jsem tesklivým.
Rád nemám hluk a nezvykl jsem tichu,
pravdy jsem sok a lež je sokem mým.
Jsem mladý — přec však něčeho se bojím,
co v dlouhých nocích se mi zjevuje.
Tak uprostřed své generace stojím:
 duch, který neguje!

Mně schází prudká vášně heretika,
jenž rozpálen je svojí negací,
klid papeže, jenž anathema říká,
chlad stoika, který se odvrací.
Jsem nedůvěřiv k svojí důvěře,
má skepse samu sebe užírá.
Propast zřím dole, kombinuje, měře.
 — duch, který popírá!

Mé „ano“ v „ne“ se akcentem svým mění,
mé „ne“ zas v „ano“ tónem vyznívá.
Jdu s posměchem, však nejdu bez nadšení,
jdu s nadšením, — však to se vysmívá!
Sám nevěda, jsem zlý a dobrý časem,
a v něze záští u mne prosvítá.
Jsem dumavý, — však mluvím lehkým hlasem:
 duch, který zamítá.

XXIII.

Vše smysl má, co těší, zabolí.

— Hřích? Autorita jakás neznámá?

Kdos volal smutně v hloubi údolí.

Jsem Echo. Smutná slova má.

A každý tvor má svoji Nemesis
a svoji smrt, když přijde hodina.

Nezajde vše, co bouřivalo kdys.

— Jsem Echo? Bože, kdo to vzpomíná?!

A slova říká démon. Znáš přec sny.

Prchnout chceš. Stojíš nehybný.

Ten akcent! Oh! Tvá vlastní slova též!

Zakrýváš uši. Nemůžeš!

XXIV.

„Mně stesklo se po máku červeném!“
A. Sova.

Rudolfu Keplovi

1.

Oh! rudý mák! To vášnivě
za letních žárů v oči bije.
Tak uspávavě, mámivě.
A je to hříšná komedie.

- Nad zlými dny jdu kletbu říci,
kdy moje ústa byla němá,
kdy poutníkům jsem nešel vstříc.
A to je smutné anathema.

--
Cos hořkým smutkem chvělo se
a bleskem kmitlo se v mém zraku.
Mně stesklo se, mně stesklo se
po požáru těch rudých máků!

Duše jak rozžhavený kov —
Nemysli na to, co pak bude!
A slunce žhne a nemám slov.
Jen vím: Ty máky, máky rudé!

2.

Oh! Rudý mák! To nejtěžší.
A neustává slunce záře.
Říká se, prý to netěší
úrody dbalé hospodáře. —

Však jaká rozkoš žít vše plát,
rozechvěn svatou písní léta.
Směs barev vidět pyšně hrát
a cítiti: zde život vzkvétá

na pláních, kde dřív žádný květ
a všechno bylo smutně holé.
Své vášně míchat žár i led.
— Jsou nekonečná tato pole! —

3.

A pole jen... a nevidíš
nikoho jít, jen něco mraků.
Je možno, zas se opojíš
tou písní červeného máku!

Táhnou se pole. Zpívá pták.
A slunce žhne a smysly ssají.
A mezi tím, co vábí mák,
nějací lidé umírají. —

A pole jdou... a pole jdou.
Jsou tvoje smysly roztouženy. —
Ty nejsi spoután myšlenkou.
A rád máš barvy, hlasy, ženy. —

4.

Ne, už ne rád. Mně zhořklo to.
A není možno žít znova.
Proč přepadáš mne, tesknoto?
Je to jen noc ta únorová?!

Mne bolí nato vzpomínat
a vidět mne to zase bolí:
zřít rudé máky pyšně plát
do širých, volných, zdravých polí.

Jsem smysly svými zklamán tak,
svou myšlenkou i svými city.
A všímám si: ten rudý mák
má značnou doši vulgarity.

Ne, už ne rád. Jsem rozjitřen
a všechno otřese mnou strašně,
prostor a hlasy, krása žen
a moje pobloudilé vášně. —

Jen kletbu zlým dnům říci jdu,
že úrodu mi malou daly.
A hospodářům říci jdu,
by zrádné máky vytrhali!

XXV.

A slunce ztratilo požáry své.
Bělavé bylo a bezmocné.
Komické, perversní slunce!

S úsměvem na rtech (mdlým a zlým!)
v listí už dávno hniјícím
hledal jsem ztracené stopy.

Nevanul vítr, nekvílel les,
nezněly rány, nezavyl pes,
jen šustot zněl mi listí.

S úsměvem na rtech (mdlým a zlým!)
říkal jsem stromům hniјícím:
„Intacta, intacta, virgo!“

Stromy se plížily do dálky
kázati výhodné morálky.
Byl to tak počestný pathos!

A byl jsem hořký, mstivý, zlý:
Světy, jež před věky zapadly,
chtěly zas pojednou vstáti,

a slyšel jsem tiché, neživé,
zalekané a tesklivé,
známé a důvěrné kroky . . .

2. XI. 1898.

XXVI.

Žárné slunce, vyschla všechna tráva,
a marně v prostoře
tvé líné oko svěžest očekává.
Pole a úhor, místy také vsi,
chudičké, malé, ponížené vsi...
— Šla tam na hoře!

To zpustlá, zdivočelá hlava!
(Žel, ty ji znáš!)
Ztracená, smutně vyzývavá.
— Jak, ty se ptáš?!

Brát není nuino vše tak tragicky...
než, viz jen úsměv její cynický:
bezpráví ruku políbila plaše
a poddala se neřesti.
Bídákům řekla pokorně: Jsem Vaše!
— Té bolesti! Té bolesti!

Polední žár. Je vyschlá tráva.
A marně v prostoře
tvé líné oko změnu očekává.
Z mládí to známá labská rovina,
nějaký vršek výš se vypíná...
Jde: byla to kdys asi krásná žena,
nyní vlas zcuchán, ňadra rozhalena.

Jako by to tvá stará láska byla;
zdivočela, hlavu odklonila,
pohlédla — mžik — pak se uchýlila --
na marné cesty uchýlila.

— Šla tam na hoře!

XXVII.

Jak starý galejník v románu romantika
(— jež ve vazbě hořk' devatenáct let! —)
zlý vyšel na slunce a cítil, kterak vzniká
v něm zloba šílená, jež nenávidí svět:

měl úzkost ve zraku a bázeň, která dráždí
a štván byl ode všech a laskal dumy zlé.
— Minulost bez lásky a přítomnost, jež vraždí,
ni jedno objetí, ni květy uvadlé?!

Z ponuré věznice vyšel jsem dnes
a s pósou Kainovou se dívám do nebes
a slyším hrdé, zamítavé hlasy. --

A galejnická krev se vzbouřila:
Tu chtěl bych zabít, jež mne věznila,
a zpytavě a slídívě jdu v massy. —

XXVIII.

A stromy měly zlato na korunce,
vzduch lichotnost měl horkou lásky slov —
Dnes víc než jindy jat byl září slunce
slovanský člověk, přítel Oblomov. —

Den slunečný, den bělavý, den žhavý.
nad zpráhlým krajem náhle vzplápolal.
Do malátné a příliš měkké hlavy
minulost celou zavolal. —

A viděl — jak tak dumy hlavou chodí —
nějakou slavnost kdys o Boží hod.
O závod hnaly ku předu se lodí
za smíchu, žertu nad hladinou vod.

A viděl: v modrém, bezoblačném nebi
— úlisnou něhu měl i *tehdy* vzduch —
nad bídou lidstva lhostejně se šklebí
šesnáctiletý jeho Bůh.

A viděl v dálce mizet modré šaty
a balvan padat s výše na duši.
Nepohne sebou: ruce jeho spiaty.
Dopadne?! Dobrá! Útěk nesluší.

A viděl listy chorobné a žluté
— tak připadal mu náhle zlý ten lesk!
do ulic temných odevěků hřích.
mu prosák' duši zimomřivý stesk.

A viděl: soumrak odvěký a starý
se v Babylonu snáší ulicích.
A k objetím svým svádí zase páry
do ulic temných odevěků hřích.

Pohledy viděl zoufalé a lačné,
zbloudilé, marně hledající cíl,
na nebi slunce: pak zas nebe mravné.
Však noc vždy zas... Nad tím se zamyslíl.

A soucit hluboký s vším živoucím jej pojal,
jenž časné vrásky ryje na čela.
Jej smutný osud milionů dojal
a vlastní bolest v něm se ztrácela.

XXIX.

Moře se bouří, moře se pění.
My jedeme vstříc záhubě.
A tož jsme všichni zatraceni
na této palubě. —

Hřešiti, bouřit platno není.
Milovat, smát se — jaká tíž!
— Vědomí svého zatracení
se nezbavíš! —

Loď strašidelnou dnešní noc jsme zřeli.
Moře se bouří, moře se pění.
— Kdož loď tu vidí, ti jsou zatraceni!

V opilé vřavě krucifix kdos zvedá.
Duše se vzpouzí zatvrzelá, bledá:
„Aspoň k té smrti bychom sílu měli!“

XXX.

Na pravo, na levo svoboden,
chtěl jsem svou cestou volně jíti.
Však osud řekl: Dobrý den!
Jen pamatuj — tvé živobyті!
Je kompromisem celý svět,
verš jeden sluší dobře znáti.
U Arnima's jej tuším čet'.
„Vám přísahám, ó potentáti!“

Tak obmezen i upoután
zákonem, mravy, konvencemi,
jsem pouze vlastní duše pán,
ba obmezen i v této zemi.
Tož velkým gestem nejsem jat:
zde nutno tichým žářem pláti,
chci, věrný sluha, podřývat!
„Vám přísahám, ó potentáti!“

Na ulici se nechci bít;
nebije srdce mñ však prudce.
Žel, odchovaný skepsí cit
nevěří heslům revoluce.
Na pravo, na levo svoboden,
Mně hesla strany málo platí.
Nechci znát bohů, nectím jmen.
„Vám přísahám, ó potentáti!“

Do mrazu květy vykvetly
 lítostné, chudé.
 Pod hrudou země mrtví tlí.
 Co dále bude?

Pod smutnou naší oblohou
 chlad srdce cítí.
 Ty vášně, ne, ty nemohou,
 nemohou hřmíti.

Na smutné naší obloze
 víc temní mračna.
 Na prázdno touží uboze
 dál duše lačná.

Dějiny, úkoly, jaký cit!
 Kdo ještě věří?
 Postavy dávné vyvýšit
 v snů teskných šepi?!

Ze světa, z Čech i na Čechy
 valí se špína.
 A v srdce bez vší útěchy
 bolest se vlírá.

Pozdě je. Listí šelestí
do smutné doby:
Jen ještě hroby naléztí,
studené hroby!

(ČESKÁ UKOLÉBAVKA)

Spi sladce, moje dítě,
 spí celá tvoje zem'.
 Spi tiše, až se vzbudíš
 tím těžkým jejím snem.
 Spi sladce, moje dítě!
 Spí celá tvoje zem'!

Spi, abys rostlo rychle
 a mohlo trpět včas.
 A nediv se, že slyšíš
 dnes příliš tvrdý hlas.
 Dnes kolébá tě otec
 a ten má tvrdý hlas.

Z deváté, desáté ruky
 myšlenky budeš brát
 a po Evropě nosit
 už obnošený šat.
 Z deváté, desáté ruky
 myšlenky budeš brát!

A oklikami půjdeš,
 kde jiní rovně jdou.
 Co jiným zcela jasno,

bude ti záhadou.
A oklikami půjdeš,
kde jiní rovně jdou.

Nedej se ukřižovat
od věčných pochyb svých,
cti raděj autority
v katedrách, denících.
Bij cizí autority,
abys svou vlastní zdvih'...

A nerozbíjej hlavu
o malichernou zeď.
Vyber si zvučná hesla
a to tě spasí, hled!
Tvůj otec rozbil hlavu
a ty měj rozum teď!

Tvé děti z desáté ruky
myšlenky budou brát
a po Evropě nosit
už obnošený šat.
Spi sladce, moje dítě!
Je nejlíp v Čechách spát!

XXXIII.

Ty monology jsou mi známy
a otrásl mnou pathos scén.
A statisté té fádni drámy,
ti střídají se den co den.
Rek víc či méně pouty spiatý,
jež dal mu gratis jeho věk.

Ať hříšník, publikán, či svatý:
V posledním aktu hyne rek.

Než padne, bývá klamán mnoho.
Když padne, není mu to vhod.
Přemýšlí dřív, pak nechá toho,
dbá prospěchů a hesel, mód.
S počátku bojovně meč tasí,
na konec démant v bláto změk'.
Inu, jsou nyní špatné časy!
— V posledním aktu hyne rek.

Je mi ho líto. V očích hoří
nějaká bolest stajená.
Je jedno: staví nebo boří!
Na konec zajde bez jména.
Je mi ho líto. Zním ho z blízka.
— Jen kdybych našel pro to lék!
A v meziaktí všechno vříská!
V posledním aktu hyne rek.

XXXIV.

— Žijícím buďž lehký život,
umírajícím lehká zem'! —
Obstárlé dámy dívají se
na sebevraha kukátkem!

A! nadšení jim jiskří v očích,
(však působí to komicky!)
— Ten nápad: jít se oběsiti
ve starý park ten šlechtický.

Na stromě mrtvola se houpá,
vítr ji sem tam obrací.
A líp než v divadle se baví
rozdovádění diváci.

A dobrý, mladý muž ti praví
— na tvéři úsměv lehynký ,
že mrtvý jazyk vyplazuje
víc než dvě včera slečinky.

A lidé chodí klidně okolo
za zájmem svým, za zábavou a prací.
A nervosní a zlostná mrtvola
sní o životě, plném aspirací.

Ač umřel oddán starý pokrytec
ve vůli božskou na smrtelném loži:
těch myšlenek teď nezbaví se přec
o úspěších a titulech a zboží — —

V den pohřbu mohl větší efekt být.
Dnes excellencí nevidí zde ani.
A nervosní a zlostná mrtvola
zří s despektem ty, kdož kráčejí za ní...

(ZEMĚ CHELČICKÉHO, 14..)

V tu krajinu jsem také zabloudil.
 Rašelinatá, bořící se půda.
 Z nedávných bitev tábor koster zbyl
 a slunce plála před západem rudá.

— — Leč potom rozstřel soumrak křídla zlá.
 Lze se jen modlit, nelze něco říci.
 Příroda sama jaksi zamklá.
 Zamklá a moralisující — —.

Jsou monotonní, šedé krajiny
 a perspektivy bezúčelně vždycky.
 I v dětských očích leží doktriny,
 bizarní traktát theologický.

A tak jdu, úzkost roste v duši mé
 před někým, kdo je *příliš* Spravedlivý.
 Zvuk slova láska, o němž mluvíme,
 má akcent chladný, sofistický, lstivý.

Do nebe hledím, pouhý přísný sen,
 jediná touha, intenzivní, čistá.
 Ve slávě světa ďábel zosobněn,
 v oblacích slunce je však oko Krista.

To oko Krista hypnotisuje.
Evangelia sen sním velkolepý.
Passivní duše za vše děkuje,
plod zakrnělý děkuje těch stepí.

To oko Krista hypnotisuje.
Rybářů vidím galilejských sbory.
A dobře zřím-li, kdes se rýsuje
netrpělivý stín - stín Bílé Hory.

XXXVII.

Z legendy staré . . . a přec mladistvé —
motivy dva mou duši jaly:
Sentimentálních očí dvě,
jež nekonečno milovaly.

Pro svatost příliš vznícená,
pro lásku ale příliš svatá,
já vidím mladá ramena
po nekonečnu rozepiatá.

Rozpiaty ruce, hoří zrak.
V tvarech ni gestech: blaha není.
Cos čeká v dálce: slunce? mrak?
— Cítím jen volné kamenění!

P R O M E T H E U S

Bestie!

Nepřestaneš?

Konservativní příliš element
(tak už jsou orlové kleslí?!) —
do jater mojich kloveš.

Někoho živého vem:
dítě, jež rozpíná náruč,
nad propast odnes!

Zde je mrtvola.

Či ti to lhostejno, orle?

Ale hůře:

nehýbám se.

Ne Zeus

— přísahám, ne! —

celý Olymp nezabránil by,
celý Olymp nepotrestal by,
já sám!

To všechno pro ten oheň,
kterým nyní hospodárně
večeři lidé upravují,
za zimy ostré mrazy plaší,
a na němž kacíř hoří občas,
Promethee!

Ten oheň
plál tobě příliš intensivní,
byl's příliš osvícen.
Je třeba dobře hospodařit.
„Nic příliš!“

Ten oheň
hle, neklidně jak v tobě hoří!
Ničivě, nepřátelsky hoří,
zrádně hoří,
tvou osvětluje malomoc,
malomoc bohů,
malomoc světů,
Promethee!

Mohl's být klidný
bez toho ohně.
Poznáváš teď
a to tě usmrcuje.
Tak osvícený
díváš se v moře.
Lehčí tvorové tohoto světa
mávají křídly
a letí.

Dobrodruzi
se vydávají na cesty:

za zlatým rounem, za láskami
s rozepiatými rameny
jdou.

A jiní leží
mrtví už,
mythy se tvoří
nad jejich hrobem.
V zápase padli,
mají klid.

Celý Olymp nepřemohl,
přemohlo poznání.
Za marné bohy,
za marnou lidskost,
za marný život
já prozřel.

Ještě neváhají
lháti si lidé,
a vášně ještě
pobouří nervy,
a ještě sofisma
kouzlem svým vábí,
co ty, Promethee,
myšlenkou zabit,
které's neunes',

a zabil vzpourou,
aniž jsi vytrval,
opuštěn ležíš,
bojovník poražený,
bez štítu. --

Skácel jsi s modlou
svůj vlastní život,
podkopals' základ,
budova padá,
Promethee!

Bestie, orle,
nepřestaneš?!

PÍSNĚ Z MONTBLANCU

I.

Měli jsme, mívali hříšné své chvíle:
zrádné a mučivé, chorobně bílé!

Řekli jsme: (tenkrát!) Jen malá lhůta!
A lhůta minula. A láska žlutá.

Ted' můžem' hovořit: nestraší vrásky.
Všechno to stalo se pro hříchy lásky!

Že mrazil vášně žár, kterým jsme pláli,
že velkým mudrcům zle jsme se smáli.

Že pěkných principů nemělo mládí.
Že svých bližních jsme neměli rádi.

Rouhání řekli jsme v slabosti mnohá.
A za den sedmkrát nectili Boha!

Měli jsme, mívali zrádné své chvíle,
bolestné, zoufalé, chorobné, bílé.

Na Montblanc stoupli jsme. A to šlo stěží.
Však cnostné principy v propastech leží.

*

Na Montblanc stoupli jsme. Teď je nám krásně.
Na chladném Montblancu píšeme básně.

Na chladném Montblancu, na čele rýhy,
moudře se díváme v koketní knihy.

Ideje rodí se, ideje zrají
na chladném Montblancu při punči, čaji.

Ideje tancují divoký kvapík.
Ideje říkají: Nu, ty jsi chlapík!

Ale tak časem to šeredně volá
nevkusné poznámky... z propasti... zdola!

Ze sněhu pojednou postavy hrozí:
To svůdné ženy jsou, důstojní bozi.

A my tu sedíme. Montblanc je tichý.
My tu tak glossujem' hořké své hříchy.

Hledíme v propasti, na srázy holé.
Šeredně, posměšně volají dole.

*

Ne. My se nebáli, když přišel mrak.
Řekli jsme: Chceme! A přišlo to tak!

Kdykoliv bouře vše rozmetá nová,
víle vše stvoří zas: myšlenky; slova.

Teď bouře netáhne. Bezvětrí.
Už všechno mlčí po dny tři.

Nestoupá na hory cizí host,
nemluví slova má minulost.

Sousední hory pod sněhem
s chladným se dívají úsměvem.

Ne. My se nebáli. Až ty dny tři.
Zlomyslného bezvětrí.

II.

Ptáci svá poselství Noemům nosí.
Já píši v potopě perliční glossy.

Zbytečná radost je, zbytečný hody,
já vidím dosud déšť a vidím voďy!

Nejsem dost lhostejný: z hloubi jsem vyšel.
Výkřiky o pomoc všechny jsem slyšel.

Po nových rozkoších jiní necht' slídí.
Mne léta drtila ubohost lidí.

Bolest jich bolest má, nejsem jak hory.
A všeho potopou mdlý jsem a chorý.

Programy?! Pokroku klikaté schody?
.. Já vidím dosud déšť a vidím vody...

Dny lepší čekal bych: má to svůj hrot.
Zbytečná radost je, zbytečný hod!

III.

Den včera pustý byl, vítr vším třás'.
Nějaký turista zlomil si vaz.

Na Istivém Montblancu cesta je klam.
A mně tak připadal poněkud znám.

Tam dole, v nížinách, za písni zvuku,
tuším, že podal jsem kdysi mu ruku.

Tam dole v nížinách srdce se třásla,
tam dole stáda se pokojně pásla.

Příteli! Vrcholy lákají blázna.
Na hory cesta je kluzká a srázná.

Příteli! Mrtev jsi. Je tebe škoda.
My vinni nebyli — jenom ta moda!

IV.

Spí zem' a lidé. Leží hory
melancholicky schoulené.
Jsou tomu věky, dávno přešly
dny tvoření.

Spí zem' a lidé. Svědomí jich,
to dávno usnulo.
A hory pyšné na své ledy
opovrhují. —

Života není. Mlčí hory
melancholicky schoulené.
Což může někdy bít srdce
pod ledným příkrovem?!

Nehnou se hory. Majestátně
své chovají dál tradice.
Jen chvílemi je něha pojme
k údolí —

Ledový příkrov setřásají
paprskem teplým pohnutý . . .
roztáhnou ramena svá v touze
— a rozdrtí. —

V.

J. Glücklichovi.

A zvláštním smutkem dnes má duše chora.
Francouzsky: Montblanc. Český: Bílá Hora.

Zdá se mi časem, tam pod těmi ledy,
že leží někdo ztracený a bledý.

A kdysi v noci mluvili jsme o tom,
co mohlo býti, co nebylo potom.

O zbabělosti, která ztrácí hlavu,
o lidu kleslém, indolencí stavů —

V posled však vyšla hlubší pravdy zoře:
„To všechno proto: neměli jsme moře!“

Příklady z dějin osvětlí to všecko:
Hollandsko, Dánsko, Belgie a Švédsko.

Bez moře všechno malý národ ztratí.
Shakespeare, škoda, ty's nám je chtěl dáti!

*

Pod ledem mrtvola mne upoutala.
Národ, ten vstal. Čest ale nepovstala.

Tak rozhovor svůj tiše povedem',
pod ledem mrtvá, mrtvůj nad ledem.

„Mrtvá cti, ano, viz, co z tebe zbývá.
A je to pravda, že jsi byla živa?“

„Já měla vždycky dynastické city,
vždy plna odboje a plna loyality.

I proti Římu boj jsem vedla lítý,
vždy plna odboje a plna humanity!

Šla touha ta vždy krajem a šla městý
jít konsekvencím myšlenek svých z cestý!“

„Mrtvá cti, národ po světě se plouží,
za posměch, ránu, za nadávku slouží!“

A nikdo nezří přes práh svého domu.
Národa škoda! Moře scházelo mu!“

- „Ďas národ vem'! Chci pokoj mít! Je faktum,
že nejlépe se scvrknout na abstraktum.

Tvor rozumný už různic těch je sytý,
vždy plných odboje a plných loyality!“

Tak těšily se věrně panské domy.
Zřízení zemské zbudě bez pohromy.

A vítěz, který vzpouře utal hlavu,
privilegií nedotkne se stavů.

Z aféry celé, vůbec možno říci,
prospěch mít budou pouze katolici.

A Jeho Milost zve do vážných porad,
kdy dávno hotov už je elaborát!

*

Dnes pocit lásky probudil se starý
a prapory se věší na stožáry.

Na stromy leze mládež do výše,
jak Zacheus, zřít chtěje Ježíše.

Lid oddaný, lid věrný, dojatý,
ten šeptá si: „Což?! Státní převraty?!“

Mrtvá cti, národ stoletím se plouží.
Co chce, to neví. Je však rád, že slouží.

*

To psal jsem kdysi (... Snad jste o tom slyšel.)
Je letní noc. Je jasná: měsíc vyšel.

— (To zvalo se, bych nemluvil jen zpola:
„Bezhlavý jezdec“: první kapitola.)

Tu chvíli pozdní — nic už nepohne se —
bezhlavý jezdec objeví se v lese.

Na všechny strany prosí do únavy:
„Dejte mi hlavu. Nemám svojí hlavy!“

A jede dál, všem stromům mdle se kloně.
Vše zaniká. Jen cval je slyšet koně.

Tož obsah jsem Vám pověděl, jak umím.
— A nevěřte, že smutek sotva tlumím.

*

A na srdce mi padlo těžké hoře.
Oh, ano, ano, přec tu schází moře!

Pro malé duše bez studu a síly
ty mocné vlny, by je odplavily.

A klid by byl a konec bez stopy,
jak se štěňaty, jež se utopí.

Pro malých lidí velkou ješitnost
to moře místa chovalo by dost.

Pro žurnály, pro čestné občany,
pro moudrou mládež, pro sport, chantány.

Pro massy ovládané cizinou,
jediné moře s jednou hladinou.

VI.

A hledím: mně se otvírají denně
mrazivé, chladné obzory.

Hoch zapaluje první cigaretu
a dumá: „Půjdu na hory!“

Epigon mrtvých, zadumán jsem vyšel,
— skryt ve mně skeptik jakýsi! —
dvě hory jsem tam konversovat slyšel,
však nerozeznal obrysy.

„Saisona v proudu. Každou chvíli nový
se objeví tu turista.

Rozhlédne kol se. Vážně kývne hlavou:
— „Dík bohu, cesta nejistá! —“

„Je čestný spleen, jež mladý tento sbor má...“

„Ať už se raděj' oběsí!“

.... „Mně vadí pouze jejich uniforma
a obtloustlé jich notesy!“

„Jsou výšky, pláně, bystriny a srázy
a bouře táhnou nebesy.

Ať svítí slunce a ať bouře mrazí,
vždy zapíše to v notesy!“

Sklonil jsem hlavu. Duše moje měkla,
myšlenek starý kredit ztratil směr.
A hora k hoře epilogem řekla:
„Fâcheuse affaire!“

Z OBDOBI
„MARNOSTÍ“

NADE MNOU BŮH, NE VŠAK VE MNĚ...

Nade mnou bůh, ne však ve mně.
Dnes vyšel jsem, nemaje cíl.
A vidím tak náhle a prostě:
— Že svět jsem opustil!

Mně ničeho není už líto,
mně žádný stesk nesevřel ret.
Já kráčím, já volně tak kráčím
svou cestou mimo svět.

Dole smích, hříchy a pravdy...
Všechno je ztraceno tak!
— Volně se do kosmu dívám
Tvůrcovi v umdlený zrak... —

Konec 1898

NESTAČÍ ROLE...

Nestačí role herci. V tom to vězí.
Co vyrovná se této tragice?
Don Juan časem blouzní o askesi
a Kristus rád má časem hříšnice.

A formulovat slyšel jsem to drama
důvěrným hlasem, znícím oddaně:
„Mně mizí štěstí stále pod rukama,
a dítě, chytám moře do dlaně!“

Ne, nikdo nemá na své roli dosti.
Za svoje duch chce vždycky hranice.
Smrtelné touží stále po věčnosti.
Co vyrovná se této tragice?!

1899

BALLADICKÝ MOTIV

Tož bylo dítě, jež se láskou moří.

Vše jako v snách.

— Že slunce západ rudě nezahoří,
svět leží v tmách. —

Tož tmavý les byl v marné, teskné pláni.

byl lásky les.

— Že zvonili už dávno ku klekání,
spí všecko dnes.

Zbloudilo dítě, plno plaché tuchy,
v záhadný hvozd.

— Že nevidíme strašiti už duchy,
straší nás minulost. —

Zmizelo dítě. Vraždili ho. Zbodli?

Vše může být...

— Svědomí jedno ještě dnes se modlí
o boží klid.

1899

ŇAD ZLÝMI DNY...

Nad zlými dny má Paní, Ironie,
k modlitbě spiala stvořené k hrám ruce.
Nad zlými dny má Paní, Ironie,
sklonila hlavu, zavzlykala prudce.

Pojata hnusem, nechce v lásce chovat,
co v hluku davů vždy se vrací znova.
Pojata hnusem, nechce opakovat
opakovaná tisícletí slova. —

Bezmocná, přec však jako jiní žije,
miluje marně, marně nenávidí.
— I zavzlykala Paní Ironie
nad zlými dny a nad slabostí lidí.

1899

INTERMEZZO

Ty dlouhé deště všechno podvrátí.
Můj šedý dvůr dnes hledí přísně, cize.
Což v duši mou se zase navrátí
evangelické, altruistní vise?!

Čím jsem, ó Kriste? Ještě hýbeš mnou.
Kam martyriem vedeš do dálky?
Pouští jít kážeš chmurnou, dojemnou.
Trhají druzi růže, fialky!

1899

A P O S T R O F A

Když moje duše krvácela v snách,
tu čet' jsem zas, co v starých deskách vryto:
Stín konce dávno žitím mojím táh'!
— Netřeba mluvit. Je mi toho líto.

A staří ptáci sedí nehnutě,
po slunných krajích marně pátrající.
Už umdlely jich velké perutě!
— Což vždycky zase musím si to říci?

A nemusíte tajiti svůj smích,
by pokání mé bylo ještě větší.
A třeba mi snad duší soucitných...
Jenom ne, pro bůh, shovívavých řečí!

I v bahnech časem roste ještě květ,
leč třeba k tomu síly obrovité.
Konce jsou špatné — to ví celý svět.
Vy, prosím, však to říkat nemusíte!

1898 (1899?)

SMUTEK HANSWURSTA

Občané dobří, čestní měštěníni,
uvědomělí třídně dělníci,
též vzácná šlechto, která erby špiní
a klere, dobrodiní činící,
chéfové štábů, úředníci státu,
veřejné ženy dnes i pro příště,
armádo malých, velkých potentátů,
jak opustiti čestně jeviště?!

Svíčičku svoji marně rozsvěcuji;
vítr ji sfoukne, tma se navrácí,
veliká gesta marně imitují,
odvážné kejkle, klad i negaci.
Negace, klad, vše jenom nástroj v ruce,
by dobyl kohout svého smetiště.
Ubohý paskvil vaše revoluce!
Jak opustiti čestně jeviště?!

Já proto pouze osedlal svou herku,
bych zahrál frašky, zpíval kuplety
a sličné dámy štípal pod zástěrku.
Občané, šlechto, jaké zálety!
Morální jen mne kocovina děsí
z těch vašich hesel ctného bludiště.
Zpíváme kuplet, refrain říkáme si:
Jak opustiti čestně jeviště?!

Květen 1900

NEPOKOJNÁ NOC

Strašidla bílá v rubáších svých vstala
pod твоjím kynem, noci, tragédko!
Svou bolest srdci stručně skizzovala:
„Jak jinak bývalo ti, Markétko!“

Poutníkům mrtvým rozprostřel bůh stoly,
čas předtuchý byl ranních červánků...
A pastýř zpíval v rytmu paraboly
o černé vlně, bílém beránku.

A Odysseus luk svůj ještě zvedal
pro trochu svadlou paní Ithaky.
— Ten chřestot kostí usnouti mi nedal,
imitujících marné zázraky...

29. 5. 1900

* * *

*

hladný hlas . . . chladný, jak těch, kdož spí v hrobě.

— Časové nyní uvést v paměť duchy!

Je ti tak právě, jak by, mluvil k tobě
nějaký přítel rozumný a suchý . . .

stivý zrak, mstivý . . . v diferencích věků

tragika, stářím povážlivě žlutá.

Mluví tak z dálek zase ku člověku
nějaká láska vášnivá a krutá.

otek, jímž chvíš se . . . chvíš se . . . list se třese.

Snad teprv jaro; ale přece spadne.

— Myslím, že stopy našel bys v tom lese
nějaké smrti zákeřné a chladné!

9. 6, 1900

TERCINY

Jsem drážděn dny, jak chladnou milenkou
a, křesťan, mívám skepse svojí čas.
Tož mladost moje smutna myšlenkou.

Jsou perspektivy, ale schází jas,
netoužím k zlu a k dobrému jsem sláb.
Nechtít být sám! A obávat se mass!

Glossuji; město má svůj zvláštní kvap
a večer má své zvláštní doktriny.
A všeho účel: Z deště pod okap!

Sám stín se horším časem a stíny,
nad chladnou, lstivou, hříšnou milenkou,
nad společností, jež má hlubiny.

A mladost moje smutna myšlenkou!

Počátek 1900

SMUTEK SOFISTY

Ochotně přizná, Attika že hnije,
však jeho humor přec to nezviklá.
Sondovat umí krásu Aspasié,
sondovat umí cnosti Perikla.

A jeho jméno populární v luze.
Sní o něm mládež v touhy závratí.
Kde kdo se bojí dáti do diskusse,
dokáže všechno, všechno vyvrátí.

Dnes v bizarní a řídké pokoře
za západu se díval do moře,
poslední koráb z Pirea kde plová.

Učenník jeho --- měl to potíž s ním!
naivním očím, očím věřícím
sofismat jeho opakoval slova.

1900

SMUTEK JIDÁŠE

Cnost moje byla příliš čistá,
by nezvrhla se v těžký hřích.
Jsem vysílen. Chci zradit Krista!
Kdo dá mi třicet stříbrných?!

Lesk očí zhas'. Já nespál. Zase!
— Ten apoštolát prokletý!
Zrím, do údolí nahýbá se
zlá silhueta Golgaty!

Září 1090

EPIGRAM

Za slunných dnů, jež (smutno!) polhasnuly
snili jsme tenkrát o svobodné vůli.

Pak přišla skepse. S tou se věčně bijí!
A my popřeli ji.

By prospěch byl však reální z těch žertu,
též zodpovědnost poslali jsme k čertu.

Ta ale nejde; můjí noc a den;
civí mi do oken.

Denně jí říkám: Nejsm svobodn,
ethika fikce, pouhý marný sen!
Civí mi do oken!

1900 - 1901 ?

PÍSEŇ NA MOŘI

Nad mojí hvězdou vládne cizí moc
a byl bych rád, mně jasnou kdyby byla.
— Nejraděj' z všeho míval jsem vždy noc:
otázky moje temným pláštěm kryla.

Kormidlo moje řídí cizí host.
Věděl bych rád, proč strnule se dívá.
— Nejraděj' z všeho měl jsem minulost:
ta svěží travou to, co mrtvo, skrývá. —

Na moji duši těžký stín mi leh'.
Řekl bych rád, že není to má vina.
— Nejraděj' z všeho měl jsem druhý břeh,
kam loď má stále přistát zapomíná. —

1901

MÁ PANÍ, FORTUNA...

Ó, vidím, přede mnou dnes každý něco tají
svým hlasem měněným a měněným svým gestem,
Ó, vidím, pátravě jda, s tuchou zrady městem,
že oheň v zornicích a radost v srdci mají.

V tom velkém tajemství jdu přehlédnutý stranou,
jsem jako odstrčen a cizí lidským duším.

Jich sladké tajemství já, hořkost v nitru, tuším.
Vím, proč je radost ta a proč ty oči planou.

Má paní, Fortuna, milenka z dávných časů,
dnes jela okolo, slib chvějící v svém hlasu,
z daleké končiny, již jménem neznám zváti.

Má paní, Fortuna, zas v dálku odjela,
dávného milence že vidět nechtěla.

A já zřel po ní žár jen v očích bližních pláti.

1901

POSLEDNÍ PÍSEŇ Z MONTBLANCU

Planiny, srázy, pouště, moře,
vše viděl jsem.

Opilý slunečnem jsem býval
i měsícnem.

V mých očích stesk je těch,
kdož odešli a nevrátí se.

Glossuji vrchy příliš lysé
v obzorech.

Pohledů tisíce jsem vsák'
kdys roztoužen.

Pohledů tisíc pojal zrak,
metaných v první den.

V mých očích leží staré hoře
jedinců, mass.

Vysychá srdce, stoupá moře
a stojí čas!

V mých očích stesk je těch,
kdož odešli a nevrátí se.

Glossuji vrchy příliš lysé
v obzorech.

Pohledů tisíce mne pálí,
které jsem vsák'.

Pohledy těch, kdož milovali,
čekají na zázrak.

Červen 1900

SEN PROSINCE 1901

Vzduch zvláštní předtuchy je pln,
že pouze sen ji časem podá.
Šest vesel klesne v hloubi vln
a ani nezašplouchá voda.
Loď rychle brázdí hladinu,
jak cizí mocí k předu hnána.
Bez nejmenšího odstínu
zní stručný povel kapitána.

Most rychle mizí za námi.
Jen Mělníku zřít siluetu.
Letíme skoro vlnami
a je až úzko z toho letu.
Na zádi lodi zadumán
já odpočívám pohodlně.
Náš žoviální kapitán
se usmívá však dvojsmyslně.

Mlčení svírá upiaté
a monotonní povel bolí.
„Zda víte, jak jsme tenkrát
zlomili veslo vaší joly?
My jeli ovšem bezhlavě.
Už sedm let to může býti.
Však nechtěl byste laskavě
mne pánům těmto představití?“

Vzduch zvláštní předtuchy je pln,
že jenom sen ji časem podá.
Klesají vesla v hloubi vln,
však ani nezašplouchá voda.
Loď rychle brázdí hladinu,
jak cizí mocí k předu hnána.
Bez nejmenšího odstínu
zní stručný povel kapitána.

Oživí hovor přece snad
sportovní naše sympatie.
„A myslíte, že bude hrát
přec se Slavií Britanie?“
Však němi, chladni veslaři.
Loď šíleně je v dálku hnána.
Podivný úsměv na tváři
žoviálního kapitána.

Ten úsměv děsí. Klidně jen!
Neteče Labe k Acheronu.
Však kapitán klesl zastřelen
u hanavského pavilonu.
Proto to ticho hrobové!
Vše vyložit si mohu jasně.
„Což nevidíte, pánové,
že kapitán je mrtev vlastně?“

Šest veslařů však mlčí jen.
Mou nervosu to ticho budí.
„Kapitán klesl zastřelen,
a nikdo už ho neprobudí.
Já tuším náhlou záhubu.
Kam, u všech ďasů, dojet chcete?
Čas navrátit se do klubu.
Proč tedy ještě veslujete?

Ten let mne plní závratí,
zbýt nemohu se jakés trémy.
Neračte, páni, přistati?
Rád měl bych blízko pevnou zemi.
Já obětoval mnoho rád.
V mládí se blázní, víte sami.
Teď chci však míti jedenkrát
zas pevnou půdu pod nohama.

I se strašidly vyšel jsem.
Má smysl básník pro abstraktní.
Však zdržet, vystoupit-li chcem',
to není, páni, zcela taktní.
Imaginární bavit svět.
Teď však to vážne každým rokem.
Chci, ač mám zájem pro váš let,
jít prostě zemí, volným krokem!“

Však nikdo ani nehne se.
Z těch mrtvých nikdo nenasloucha.
Šest vesel rychle zvedne se
a voda ani nezašplouchá.
Loď letí v kvapu šíleném,
až do podsvětí kamsi hnána.
A v tempu přesném, neměnném
zní stručný povel kapitána...

190!

O B S A H

Slovo úvodem - - - - - 5

A porta inferi 1895-1897

Dedikace Viktoru Součkovi	11
Píseň podzimní	17
Otázky	19
Triumf	20
Kdo tebe, drahá, jednou dotkne se	22
Žlutá růže	23
Drama	24
Pianissimo	25
Zaniknuvší refrain	26
Ta vášeň dohřměla	27
Lítost	28
Hudba	30
Pohádka	3
Můj rytíři!	32
Nálada Polabí	33
Vzkřiknout!	34
Litanie k Panně Marii	35
Krajina duše	37
Výbuch	38
Poslední světla	39
Můj souveraine!	40
Oblaka	41

Západ slunce Léta Páně	-	-	-	-	42
Sonet o smutném ránu	-	-	-	-	44
Bezesné noci	-	-	-	-	45
Stín dávné doby	-	-	-	-	46
Šla duše moje	-	-	-	-	47
Krise	-	-	-	-	48
Bylo to takto:	-	-	-	-	49
Improvisace na motiv z pohádky	-	-	-	-	50
Zapomenutá stráž	-	-	-	-	51
Ballada z r. 1896 na látku ctihodně starou	-	-	-	-	52
Nálada	-	-	-	-	54
Scéna	-	-	-	-	55
Delikátní motiv	-	-	-	-	56
21. X. 1896	-	-	-	-	57
31. X. 1896	-	-	-	-	58
Jdem'	-	-	-	-	59
Meditace	-	-	-	-	60
Smuteční verše	-	-	-	-	61
Na melodii neznámé písně	-	-	-	-	62
Ironická ballada	-	-	-	-	63
Sentimentální ballada	-	-	-	-	64
Jdu říší strnulou	-	-	-	-	65
Na nedopsané drama	-	-	-	-	66
16. I. 1897	-	-	-	-	67
Vzpomínáš?!	-	-	-	-	68
Habemus papam...	-	-	-	-	69
Dobře ti rozumím	-	-	-	-	70
Usque ad ultima	-	-	-	-	71
Praedestínace	-	-	-	-	72
Ballada o fatu vzpoury duše.	-	-	-	-	73
<i>Z období „A porta inferi“</i>					
Na několik stránek fysiky	-	-	-	-	77
Motiv vypůjčený ze starého Lesebuchu	-	-	-	-	78
Píseň, když duše usnula...	-	-	-	-	80
Panu Jaroslavu Vrchlickému	-	-	-	-	81

Síla života 1897-1898

Jdou chlady nocí, jdou chlady dní	-	-	85
Zlomil jsem hůl nad sebou samým	-	-	86
Z polí se to temně kouří	-	-	87
Sešli se. Noc již. Pozdní chvíle	-	-	88
Dnes mi to pověděly květiny	-	-	89
Ah, jak je smutný bledý markrabí	-	-	90
Dláždění deštěm se lesklo	-	-	91
V komoře rezaví po něm už zbraně	-	-	93
Tož vše už dal bych bez hlesu a rád	-	-	95
Plíží se večery, plíží se teskna . . .	-	-	96
Už unavena schoulila se touha	-	-	97
A vše je mdlé, a není naděje	-	-	98
Měl jsem rudý karafiát	-	-	99
Jak vítr vane	-	-	100
Poplašeně zvoní ve vsi ještě zvon	-	-	102
Jsou všechny formy rozbity	-	-	103
Kdes za horami leží boží svět	-	-	104
Noc, noc mdle kolébá slaboučký den	-	-	106
Už pátý měsíc obléhali jsme	-	-	107
Mých neuposlechli jste rozkazů	-	-	108
Dnes slunce žhne . . . až bolí z toho oči	-	-	109
Má Paní, nejkrasší, již celý kosmos chová	-	-	110
Když touhu svou jsem hodil psům	-	-	111
Smutnější vítr v smutnější les vál	-	-	112
Vy, pane blouznítku, žár máte v očích svých	-	-	113
A klidno vše a uspán kraj	-	-	114
Vždy časně ráno smutna vstanu	-	-	115
Mí služebníci, ti mně nevěří	-	-	117
A přišla zas a byla trochu mdlou	-	-	118
Včera jsme brali Boha nadarmo	-	-	120

Z období „Síly života“

Fragmenty básně „Venus Libitina“	-	-	123
Píseň o očích, které neviděly	-	-	129

Dopoledne v prosinci	-	-	-	130
Smuteční	-	-	-	131
Z českých písní. I. Těch planých stromů prosté koruny				134
II. Už jenom zřídka cítí revolt hnutí				135
III. Noc se dlouží, srdce těžší	-			136
Dvě improvisace. I. Až zaplane to slunce po třetí				137
II. Až ztuhlé tělo uzříš na cestě				138
Vše podlo v mračna	-	-	-	139
Staré verše	-	-	-	140
Ballada	-	-	-	141
S tou cudnou romancí — že ano, lze se smát				142

Marnosti 1897-1900

Dedikace Jiřímu Karáskovi	-	-	-	147
I. Odboj lilii	-	-	-	149
II. I navštívil jsem dobré mládí	-			150
III. Já nevím, jak se jmenoval ten mnich	-			151
IV. Dnes nevyzval ji věru ani k tanci	-			152
V. Let šestnáct bylo jí. A neumřela	-			153
VI. To jednoduché: Spolu půjdeme	-			154
VII. Hroby mají svoje práva	-	-	-	155
VIII. Zavřeny nyní všechny cesty vyšší	-			156
IX. Je škoda dnů. Je škoda života	-	-	-	157
X. Na nebi měsíc chladně svítí	-	-	-	158
XI. Oh nedívej se, prosím na mne	-	-	-	160
XII. Je ještě čas a všechno může růsti	-			161
XIII. Vystřízlivělý jarní proud	-	-	-	162
XIV. Ballada renaissanční	-	-	-	163
XV. Svůj celý smutek nelze nikdy říci	-			165
XVI. Já nevím, jaká ke mně bude zem'	-			166
XVII. A chceš-li, můžeš srdce zvolna jíst	-			167
XVIII. Den smutný byl, já ještě smutnější	-			168
XIX. A klasy vstávají a klasy rostou	-			169
XX. Až v hloubi duše zaslechl jsem vzdech	-			170

22XXI. Úsměvy naše rozteskněly - - -	171
22XXII. V dny přišed smutné, oddal jsem se smíchu	172
22XXIII. Vše smysl má, co těší, zabolí - -	173
22XXIV. „Mně stesko se po máku červeném!“	174
22XXV. A slunce ztratilo požáry své - -	178
22XXVI. Žárné slunce, vyschla všechna tráva -	179
23XXVII. Jak starý galejník v románu romantika -	181
23XXVIII. A stromy měly zlato na korunce -	182
XXIX. Moře se bouří, moře se pění - -	184
XXX. Ť a pravo na levo svoboden - -	185
XXXI. Do mrazu květy vykvetly - -	186
XXXII. Česká ukolébavka - - -	188
XXXIII. Ty mnology jsou mi známy - -	190
XXXIV. Žijícím budiž lehký život - -	191
XXXV. A lidé chodí klidně okolo - -	192
XXXVI. Země Chelčického, 14 . . . - -	193
XXXVII. Z legendy staré — a přec mladistvé -	195
Prometheus - - - - -	196
Písň z Montblancu I. - - - - -	200
II. - - - - -	203
III. - - - - -	204
IV. - - - - -	205
V. - - - - -	206
VI. - - - - -	211

Z období „Marnosti“.

Nade mnou bůh, ne však ve mně . . . - -	215
Nestačí role - - - - -	216
Balladický motiv - - - - -	217
Nad zlými dny . . . - - - - -	218
Intermezzo - - - - -	219
Apostrofa - - - - -	220
Smutek Hanswurstá - - - - -	221
Nepokojná noc - - - - -	222
* . * Chladný hlas . . . chladný, jak těch, kdož spí v hrobě - - - - -	223

Terciny	-	-	-	-	-	-	224
Smutek sofisty	-	-	-	-	-	-	225
Smutek Jidáše	-	-	-	-	-	-	226
Epigram	-	-	-	-	-	-	227
Píseň na moři	-	-	-	-	-	-	228
Má paní, Fortuna	-	-	-	-	-	-	229
Poslední píseň z Montblancu	-	-	-	-	-	-	230
Sen prosince 1901	-	-	-	-	-	-	231

APR 11 19

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
D85
1918
sv.3

Dyk, Viktor
Spisy

